

**T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TOKAT NİKSAR GELENEKSEL MİMARİDE RENK ARAŞTIRMASI

**Mehmet Fatih SELÇUK
Mimar**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimarlık Ana Bilim Dalı
Tez Yöneticisi: Prof.Dr.İlhan ALTAN**

**2008
Edirne**

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TOKAT NİKSAR GELENEKSEL MİMARİDE RENK ARAŞTIRMASI

Mehmet Fatih SELÇUK
Mimar

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI

Bu tez 9.07.2008 tarihinde Aşağıdaki Jüri Tarafından Kabul Edilmiştir.

.....
Prof.Dr. İlhan ALTAN

.....
Prof.Dr. Ayfer AYTUĞ

.....
Doç.Dr. Nur URFALIOĞLU

ÖZET

Bu çalışmada, Tokat Niksar yöresi geleneksel mimaride renk araştırması yapılmıştır. Geleneksel mimaride, dış cephe, iç mekan ve doğal malzeme örnekleri toplanarak Niksar geleneksel kültürü içerisinde mimaride kullanılan renklerin beslendiği alanların araştırması yapılmıştır. Elde edilen renk örneklerin RGB renk modeli kullanılarak renk tanımlaması yapılmış, çıkan sonuçları değerlendirilerek Tokat Niksar yöresine ait geleneksel mimaride kullanılan renk rehberi oluşturulmuştur.

ABSTRACT

The aim of the thesis is to make a research about color in traditional architecture at Niksar town at Tokat. In houses of Niksar which are the representatives of traditional architecture , samples from outter face, inner face and natural materials used in houses were colleceted in order to find out the places that contribute the architecture developed in Niksar's traditional culture. After obtaining the samples, color definitions are examined by using wide-known RGB color model . In conclusion, color dispersion of traditional architecture at Niksar is composed to be used as a color guide in architectural concern.

ÖNSÖZ

Yaşamımın başladığı günlerin ardından başlayan evreni tanıma arzusu Üniversite yıllarında edindiğim sinema hobisi, edebiyatta çok sık kullanılan bir teknik olan, karakter isim anlamının, karakter ile örtüşmesi tekniğini keşfetmemle, isim anlamlarını araştırıp öğrenme merakı, sonrasında sıra ile renk anlamları, sayı anlamları, bitki anlamlar, hayvan anlamlarını araştırmama sevk etti. Daha sonralarında evrende var olan her şeyin, evren içerisinde bir anlamı ve bir yeri olduğunu düşünmeye başladım. Bu düşünce sonrasın da benim için öğrenme ve araştırma arzusu yeniden şekil almış ve bugünkü düşünceme tesir etmiştir.

Lisans eğitimimde başlayan renklere olan merakım, Yüksek Lisans eğitimimde yönelmek istediğim alan oldu. Sayın Prof. Dr. İlhan ALTAN'ın renk üzerine yapmış olduğu araştırmaları göz önüne alarak kendisi ile çalışmak istediğimi sözlü beyan ettim ve kendiside beni Tez Öğrencisi olarak kabul etti.

Yüksek Lisans boyunca eğitim ve manevi destek aldığım sayın öğretmenlerime, özellikle tez aşamasına başladığım günden bugüne şahsıma gösterdiği hoşgörü ve şahsıma tanıdığı ikinci bir şans için sayın Prof. Dr. İlhan ALTAN, bu süreç içerisinde bana gösterdikleri destekle tez'e devam etmeme yardımcı olan , Prof. Dr. Mustafa Yıldırım, Dr. Murat Tonaroğlu, Y. Müh. Murat E. Selçuk, ailem ve Trakya Üniversitesi Rektör Yrd. Prof. Dr. Timur Kırız'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
Şekiller	vi
TABLolar	ix
1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
2. MİMARİDE RENK ve ANLAMI	3
2.1 IŞIK ve RENK	3
2.1.1 Renk Nedir?	3
2.1.2 Rengin Özellikleri	4
2.1.3 Renk Ölçümü	5
2.2 RENK MODELLERİ ve RENK ATLASLARI	6
2.2.1 Renk Modeli Nedir ?	6
2.2.2 Munsell Renk Sistemi ve Renk Sistemleri	6
2.2.3 CIE Renk Modelleri	7
2.2.4 Renk Atlasları	8
2.3 KENTTE RENK KULLANIMI İÇİN TASARIM İLKELERİ	10
2.3.1 Renk ve Biçim	11
2.3.2 Renk ve Mimari	11
2.3.3 Renk ve Kent	12
2.3.4 Rengin Kentte Kullanım İlkeleri	13
2.3.5 Kentte Renk Uygulama Çalışmalarının Önemi	14
2.3.6 Tez Kavramı, Mekan ve Renk	15
3. NİKSAR'IN TARİHİ, COĞRAFYASI ve KÜLTÜREL YAPISINI OLUŞTURAN TARİHİ YAPILAR	17
3.1 TARİHİ YÖNLERİYLE NİKSAR	18
3.1.1 Beylikler Dönemi (Eretna, Taceddinoğulları, Kadı Burhaneddin)	19
3.1.2 Osmanlılar Dönemi	19
3.1.3 Milli Mücadele Dönemi	20
3.2 TARİHİ YAPILAR	20
3.2.1 Kaleler	21
3.2.1.1 Niksar Kalesi	21
3.2.2 Medreseler	22
3.2.2.1 Yağıbasan Medresesi	22
3.2.2.2 Hacı Çıkırık (Atabey Şahinşah) Mederesesi	23
3.2.2.3 Niksar'da bulunan diğer tarihi medreseler	23
3.2.3 Tekke ve Zaviyeler	24
3.2.4 Hamamlar	24
3.2.4.1 Büyük Hamam	25
3.2.4.2 Çavuş Hamamı	25

3.2.4.3	Niksar’da bulunan diğ er tarihi hamamlar	26
3.2.5	Köprüler	26
3.2.5.1	Talazan Köprüsü	27
3.2.5.2	Leylekli Köprü	27
3.2.5.3	Niksar’da bulunan diğ er tarihi köprüler	28
3.2.6	Çeşmeler	28
3.2.6.1	Çarşı Çeşmesi	29
3.2.6.2	Kale İçi Çeşmesi	29
3.2.6.3	Niksar’da bulunan diğ er tarihi çeşmeler	30
3.2.7	Kervansaraylar	30
3.2.7.1	Kasım Ahmet Kervansarayı	30
3.2.8	Camiler	31
3.2.8.1	Niksar Ulu Camii	31
3.2.8.2	Çöreğibüyük Camii	32
3.2.8.3	Keşfi Osman Camii	32
3.2.8.4	Niksar’da Bulunan Diğ er Tarihi Camiiler	33
3.2.9	Türbeler ve Kümbetler	33
3.2.9.1	Kırkızlar Kümbeti	34
3.2.9.2	Melik Ahmet Danişment Gazi Türbesi	34
3.2.9.3	Niksar’da Bulunan Diğ er Tarihi Türbe ve Medreseler	35
3.3	NİKSAR GELENEKSEL KONUT ve KÜLTÜREL GELENEK	35
3.3.1	Tahsin Çavuşoğlu Evi	36
3.3.2	Dağdenoğulları Konağı	37
3.3.3	Niksar’da Bulunan Diğ er Tarihi Evler	39
4.	TOKAT NİKSAR GELENEKSEL MİMARİDE RENK ARAŞTIRMASI	40
4.1	DİNİ MİMARİ ÖRNEKLERİ	40
4.1.1	Camiler	40
4.1.1.1	Niksar Ulu Camii	41
4.1.1.2	Çilhane Camii	44
4.1.1.3	Çöreğibüyük Camii	46
4.1.1.4	Hoca Sultan Camii	47
4.1.2	Türbe ve Kümbetler	48
4.1.2.1	Melik Ahmet Danişment Gazi Türbesi	48
4.1.2.2	Kırkızlar Kümbeti	49
4.1.2.3	Kulak Türbesi	50
4.1.2.4	Akyapı Türbesi	52
4.1.2.5	Sunguriye Türbesi	53
4.2	SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİ	54
4.2.1	Evler	54
4.2.1.1	Taş Bina	55
4.2.1.2	Mukayitoğlu Konağı	57
4.2.1.3	Softuoğlu Konağı	61
4.2.1.4	Dağdenoğulları Konağı	65
4.2.1.5	Çoroğlu Konağı	66
4.2.1.6	TahsinÇavuşoğlu Evi	67
4.2.1.7	Ali Özdemir Evi	68
5.	SONUÇLAR	70
6.	KAYNAKLAR	81

ŞEKİLLER

Şekil 2-1 Renk Algılaması (Direk renk, yansıyan renk).....	4
Şekil 2-2 Tonlama, Aydınlık, Doygunluk	4
Şekil 2-3 Renk Ölçümü.....	5
Şekil 2-4 Renk Modelleri.....	6
Şekil 2-5 Munsell Renk Sistemi ve Ostwald Renk Sistemi.....	7
Şekil 2-6 CIE renk modelleri	8
Şekil 3-1 Niksar'ın Eski Dönem ve Bugüne Ait Görünümleri	17
Şekil 3-2 Niksar'ın Jeoloji Haritası ve Görünümü	18
Şekil 3-3 Niksar Kalesi Görünümü.....	21
Şekil 3-4 Yağıbasan Medresesi Planı Şekil 3-5 Yağıbasan Mederesesi.....	23
Şekil 3-6 Hacı Çıkrık Türbesi	23
Şekil 3-7 Büyük Hamam Planı Şekil 3-8 Büyük Hamamı Kurna ve Kitabe.....	25
Şekil 3-9 Çavuş Hamamı Planı Şekil 3-10 Çavuş Hamamı Kurna.....	26
Şekil 3-11 Talazan Köprüsü Görünümü	27
Şekil 3-12 Leylekli Köprü Şekil 3-13 Leylekli Köprü Kabartması.....	28
Şekil 3-14 Çarşı Çeşmesi Şekil 3-15 Kale İçi Çeşmesi	29
Şekil 3-16 Kasım Ahmet Kervansarayı Kalıntısı.....	30
Şekil 3-17 Niksar Ulu Camii Görünümü Şekil 3-18 Niksar Ulu Camii Planı ..	31
Şekil 3-19 Çöregibüyük Camii Por. Şekil 3-20 Keşfi Osman Camii	32
Şekil 3-21 Kırkkızlar Kümbeti.....	34
Şekil 3-22 Melik A. D. Gazi Türbesi P. Şekil 3-23 Melik A. D. Gazi Türbesi	35
Şekil 3-24 Tahsin Çavuşoğlu Evi Dış Cephe Fotoğrafları.....	36
Şekil 3-25 Tahsin Çavuşoğlu Evi Kat Planları	37
Şekil 3-26 Tahsin Çavuşoğlu Evi Kesitleri.....	37
Şekil 3-27 TahsinÇavuşoğlu Evi Görünüşleri	37
Şekil 3-28 Dağdenoğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları.....	38
Şekil 3-29 Dağdenoğulları Konağı Pencere Detayları.....	38
Şekil 3-30 Dağdenoğulları Konağı Planlar	38
Şekil 3-31 Dağdenoğulları Konağı Kesitler.....	38
Şekil 3-32 Dağdenoğulları Konağı Görünüşler	39
Şekil 4-1 Niksar Ulu Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	41
Şekil 4-2 Niksar Ulu Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	41
Şekil 4-3 Niksar Ulu Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	42
Şekil 4-4 Niksar Ulu Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	42
Şekil 4-5 Niksar Ulu Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	42
Şekil 4-6 Niksar Ulu Camii Kilim Fotoğrafları ve Renk Örnekleri.....	43
Şekil 4-7 Niksar Ulu Camii Mihrap Duvarı Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	43
Şekil 4-8 Niksar Ulu Camii Kubbe Bezemeleri Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	43
Şekil 4-9 Niksar Ulu Camii Mimler Bezemeleri Fotoğrafları ve Renk Örnekleri.....	44
Şekil 4-10 Niksar Ulu Camii Müezzin Yeri Fotoğrafları ve Renk Örnekleri.....	44
Şekil 4-11 Çilhane Camii Dış Cephe Fotoğrafı ve Renk Örnekleri.....	45

Şekil 4-12 Çilthane Camii İç Mekan, Duvar Bezemesi Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	45
Şekil 4-13 Çilthane Camii İç Mekan Fotoğrafı ve Renk Örnekleri	45
Şekil 4-14 Çöregibüyük Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	46
Şekil 4-15 Çöregibüyük Camii Portal Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	46
Şekil 4-16 Hoca Sultan Camii İç Mekan Fotoğrafı ve Renk Örnekleri	47
Şekil 4-17 Hoca Sultan Camii Dış Cephe Fotoğrafı ve Renk Örnekleri	47
Şekil 4-18 Melik A. D. Gazi Türbesi Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	48
Şekil 4-19 Melik A. D. Gazi Türbesi Plan, Dış Cephe Fotoğrafı ve Renk Örnekleri	49
Şekil 4-20 Kırkkızlar Kümbeti Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	49
Şekil 4-21 Kırkkızlar Kümbeti Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	50
Şekil 4-22 Kulak Türbesi Dış Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	51
Şekil 4-23 Kulak Türbesi Dış Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	51
Şekil 4-24 Kulak Türbesi Plan, Dış Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	51
Şekil 4-25 Akyapı Türbesi Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	52
Şekil 4-26 Akyapı Türbesi Plan, Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	52
Şekil 4-27 Sunguriye Türbesi Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	53
Şekil 4-28 Sunguriye Türbesi İç Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	53
Şekil 4-29 Sunguriye Türbesi Plan ve kesit	54
Şekil 4-30 Taş Bina Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	55
Şekil 4-31 Taş Bina İç Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	55
Şekil 4-32 Taş Bina İç Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	56
Şekil 4-33 Taş Bina İç Mekan Fotoğrafı ve Renk Örnekleri	56
Şekil 4-34 Taş Bina İç Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	56
Şekil 4-35 Taş Bina İç Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	57
Şekil 4-36 Mukayitoğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	58
Şekil 4-37 Mukayitoğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	58
Şekil 4-38 Mukayitoğlu Konağı Eşya Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	58
Şekil 4-39 Mukayitoğlu Konağı Eşya Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	59
Şekil 4-40 Mukayitoğlu Konağı Eşya Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	59
Şekil 4-41 Mukayitoğlu Konağı Eşya, Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	59
Şekil 4-42 Mukayitoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	60
Şekil 4-43 Mukayitoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	60
Şekil 4-44 Mukayitoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	60
Şekil 4-45 Mukayitoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	61
Şekil 4-46 Mukayitoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	61
Şekil 4-47 Softoğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	62
Şekil 4-48 Softoğlu Konağı Eşya Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	62
Şekil 4-49 Softoğlu Konağı Eşya Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	63
Şekil 4-50 Softoğlu Konağı Eşya Fotoğrafı ve Renk Örnekleri	63
Şekil 4-51 Softoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	63
Şekil 4-52 Softoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	64
Şekil 4-53 Softoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	64
Şekil 4-54 Softoğlu Konağı Planlar	64
Şekil 4-55 Softoğlu Konağı Kesitler	65
Şekil 4-56 Softoğlu Konağı Görünüşler	65
Şekil 4-57 Dağdenoğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekler	66
Şekil 4-58 Çoroğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	67
Şekil 4-59 Tahsin Çavuşoğlu Evi Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	67

Şekil 4-60 Ali Özdemir Evi Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri	68
Şekil 4-61 Ali Özdemir Evi Planlar	68
Şekil 4-62 Ali Özdemir Evi Kesit ve Görünüş	69

TABLÖLAR

Tablo 2-1 Biçim Renk İlişkisi.....	11
Tablo 2-2 Rengin Kentte Kullanım İlkeleri	14
Tablo 5-1 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri.....	72
Tablo 5-2 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri.....	73
Tablo 5-3 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri.....	74
Tablo 5-4 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı	74
Tablo 5-5 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı	75
Tablo 5-6 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı	76
Tablo 5-7 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı	77
Tablo 5-8 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı	78
Tablo 5-9 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı	79
Tablo 5-10 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı	80

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Mimarlığın renkle ilişkisi tarih boyunca simgesel, biçimsel, işlevsel anlamlar taşımış, hiyerarşik bir kimlik oluşturmak, ölçeği bazen de fonksiyonları ayırmak rengin misyonu olmuştur. Günümüzde renk biçim, mekan ve ışıkla birlikte yapının önemli bileşenlerini oluşturmaktadır.

Mimarlık, çağların ve coğrafyaların gerek ve gerekçelerine göre ömrünü sürdürürken, bazı kavramlar zaman zaman ağırlık kazanmış, zaman zaman geri plana atılmıştır. Renk de buna bağlı olarak farklı dönemlerde farklı anlayışlarla değerlendirilmiştir.

İlkel insan renge büyümlü anlamlar yüklemiştir. Barınağı, doğal çevre koşullarından korunması için, renkli imgelerde en az doğal olanlar kadar gerçek kabul ettiği tinsel güçlerle ilişkilerini düzenlemek içindi. İlk uygarlıklarda çok güçlü olan renk simgeciliğinin-bugüne kadar ulaşmamış olsa da – mimari yapılarda da kendini gösterdiği biliniyor. Mezapotamya’da gezegenler, Mısır’da tanrısal sistemi ile özdeşleşen parlak ve güçlü renkler, mimaride yoğun olarak uygulanıyordu.

Renk simgeciliği doğaya benzetmeye dayalıdır : Kırmızı ateş gibi kıpırtılı ve sıcak, mavi, denizler gibi dingin ve serindir. Benzetmeler üst üste gelip , renkler soyut kavramlarla birleştirildiğinde kültürel farklar da belirmeye başlar : Güneşin kraliyetle ilişkilendirildiği Çin Hanedanlığı’nda asaletin, egemenliğin ve giderek tanrısallığın rengi – güneşin rengi olan – sarıydı ve halktan biri sarı rengi asla kullanamazdı. Çağdaş mimari tasarımdaki renk simgeciliği de böyle bir geleneğin uzantısı veya yansımasıdır. Çıkış öyküsü anlamını yitirmiş unutulmuş olsa da, rengin taşıdığı simgesel değer toplum tarafından sezilip, hissedilebilir.

İstenilen atmosferi yaratmada, vurgulamada, kavramları vurgulamada, kimlik oluşturmada, yerel ve dönemseller göndermelerde renklerin taşıdıkları anlamlardan ve çağrıştırdıklarından yararlanmak, rengin simgesel bir yaklaşımla uygulanmasıdır.

Kültürel mirasın bir parçası olan renk, günümüzde restorasyon çalışmalarında da kullanılmaktadır. Restore edilmesi aşamasında binaları oluşturan malzemelerin (ahşap, taş, kilim, duvar) orijinal renklerinde kullanmak önemlidir. Her ülkenin yaptığı restorasyon çalışmalarında önemle bu konu üzerinde durulmaktadır. Bu sebeple araştırmanın amacı; Tokat Niksar yöresi geleneksel kültürde renk araştırması yapmak ve belge niteliği taşıyan bir çalışma hazırlamaktır.

2. MİMARİDE RENK VE ANLAMI

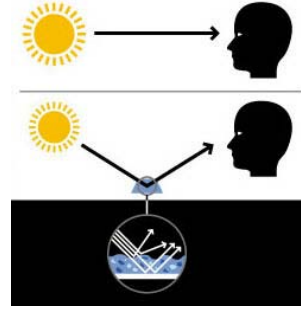
2.1 IŞIK ve RENK

Işık elektromanyetik bir dalgadır. Bu ışık bir cisimle karşılaştığında, bir bölümü cismin üstüne yansır. Bizim nesnenin rengi olarak algıladığımız şey bu yansımadır. İnsan gözü 400-500 nm civarındaki dalga boylarını mavi, 500-600 nm civarındakileri yeşil ve 600-700 nm civarındakileri kırmızı olarak algılar. Doğadaki tüm renkler yalnızca bu üç dalga boyunun farklı yoğunluklarda kullanılmasıyla elde edilebilir. Üçünün %100 oranında karışımından beyaz ışık elde edilir. Her bir eleman %0 oranına indirgendiğinde ise ışıksızlık, karanlık yani siyah elde edilecektir.

2.1.1 Renk Nedir?

Renklerin algılanması, ışığın nesneler tarafından yansıtılması, yansıyan ışığın göz tarafından algılanması, algılanan ışığın retinada sinirsel sinyallere dönüştürülmesi, sinyallere dönüştürülen ışığın optik sinir ile beyne iletilmesi ile olur. Beyin üç temel renk olan, kırmızı, yeşil, mavi ye tepki verir ve diğer renkleri bu üç temel rengin kombinasyonları olarak görür. Işık aydınlatığı nesnenin algılanmasını sağlayan araçtır. Biz bir nesneyi, yansıtılan ışığın gözlerimiz tarafından uyarıldığı zaman görür ve bir renk olarak algılarız.

Renk algılanması ışık kaynağına bağlı olarak değişiklik gösterir. Bir nesne güneş ışığında farklı, mum ışığında farklı, ışık yansıması yapar. Fakat insan görme sistemi dış koşullara adaptasyon gösterir. Bu sayede farklı koşullarda aynı renk algılaması sağlar. Şekil 2-1. (www.epson.com.tr)

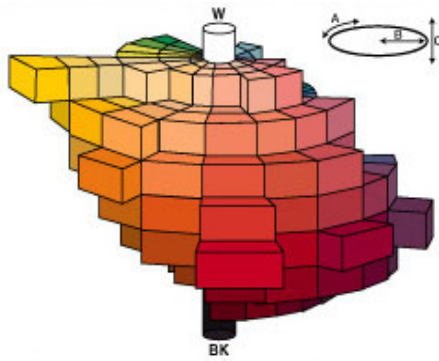

Şekil 2-1 Renk Algılaması (Direk renk, yansıyan renk)

Renk algılaması, diğer duyularımızda olduğu gibi kişilere göre farklılık gösterir. Bir renk, sıcak, soğuk, ağır, hafif, yumuşak, kuvvetli, heyecan verici, rahatlatıcı, parlak, sakin, gibi hisleri verebilir. Bu hisler, kişinin kültür, dil, cinsiyet, yaş, ortam, deneyim gibi etkilere göre değişiklik gösterir. (www. epson.com.tr)

2.1.2 Rengin Özellikleri

Rengin üç temel özelliği vardır. Bunlar tonlama, renk derecesi, aydınlık ve doygunluktur. Şekil 2-2. (www. epson.com.tr)

A: Tonlama

B: Aydınlık

C: Doygunluk

Şekil 2-2 Tonlama, Aydınlık, Doygunluk

Tonlama renklerin kırmızı, yeşil, mavi veya bunların arasındaki herhangi renk birleşimlerinden meydana gelen ara renklerin sınıflandırmasını sağlayan özelliktir. Ton farklılıkları gözün algıladığı ışığın dalga boyuna göre değişiklik gösterir.

Aydınlık rengin koyuluğunu ve açıklığını belirtir. Aydınlık oranı ışık ve ışığın değdiği yüzeyin yansıtma derecesi belirler. Aydınlık arttıkça renk daha açık olur.

Doygunluk rengin parlaklığı ile ilgilidir. Bir rengin aynı aydınlıkta renksiz bir griye oranı ile ölçülür. Duygunluk sıfır olduğunda, renk gridir.

Akromatik renkler, siyah, beyaz ve gridir. Renk özellikleri ve doygunluklar yoktur. Kromatik renkler ise siyah, beyaz, gri, olmayan diğer renklerdir. (www. epon.com.tr)

2.1.3 Renk Ölçümü

Renkler elektromanyetik dalgalardan oluştuklarından, dalga boylarını ölçerek rengin tam tanımı yapılabilir. Renk ölçümünü – spektrometre – adlı bir cihazla yapmak mümkündür. Şekil 2-3. (www. epon.com.tr)

Şekil 2-3 Renk Ölçümü

2.2 RENK MODELLERİ ve RENK ATLASLARI

Renkler aralarında görünüşlerine göre ayrılır. Ancak aralarındaki benzerlik ve farkları anlamak için itinalı tanımlayıcıların yardımına ihtiyaç duyarız. Renk modelleri, algılanan rengi tanımlamak için kullanılır. Tanımlanan renklerin listelenmesiyle renk atlasları oluşmuştur. Oluşturulan renk atlasları, renk dizgelerine uyumlu olduğu gibi kendi içinde uyumlu olabilir.

2.2.1 Renk Modeli Nedir ?

Renk modeli renkleri tanımlamak için kullanılır. RGB, CMYK, HCV, CIE, HSL, renk sistemleri örnek olarak verilebilir.Şekil 2-4. (www.epson.com.tr)

Şekil 2-4 Renk Modelleri

2.2.2 Munsell Renk Sistemi ve Renk Sistemleri

Munsell renk sistemi, 1905 yılında Amerikalı A.H.Munsell tarafından önerilmiş, 1945 yılında tekrar gündeme gelmiştir. Rengin üç özelliğini tanımlar, H (hue - tonlama) C (chroma – krom) ve V (value – değer : aydınlık). Tonlamalar beş temel renge ayrılır. Kırmızı (R), sarı (Y), yeşil (G), mavi (B), erguvani (P), ile 10 derece renkler arası

tonlama. Değer, bir rengin karanlık ve aydınlığını ölçer, 11 derece tanımlanır. Krom, bir rengin Doygunluğunu ölçer, 15 derece tanımlanır. Munsell renk sisteminde renkler 3 sembolü gruplar kullanılarak gösterilir. Örneğin, 5R 4 / 14, 5R tonlamalar, 4 aydınlanma ve 14 kromu tanımlar.

Ostwald Renk Sistemi Alman bilim adamı Ostwald tarafından 1914 yılında önerilmiştir. 4 temel rengi 8 tonlaması vardır. Sarı, Deniz Mavisi, Kırmızı ve Deniz Yeşili. Bu dört renk kendi aralarında 24 renkli bir daire oluşturacak şekilde ayrılırlar. Şekil 2-5. (www.epson.com.tr)

Şekil 2-5 Munsell Renk Sistemi ve Ostwald Renk Sistemi

2.2.3 CIE Renk Modelleri

Commission Internationale de l'Eclairage – tarafından üretilmiştir. İnsan gözünün RGB modeline verdiği tepkiye dayanır. İnsanın renk algılayışının göstermek amacıyla tasarlanmıştır. CIE XYZ ve CIE L *a *b modelleri en yaygın olanlarıdır.

CIE XYZ sistemi, 1931 yılında geliştirildi. Bu sistem, yelkenin silüetine benzer bir grafikte gösterilir. Yatay X koordinatı, bir rengin kırmızısını, Y koordinatı yeşilini gösterir. Renklerin tayfı koordinat boyunca ilerledikçe azalır. Bu sistemde aydınlık gösterilmez.

CIE XYZ modelinin güçlendirilmiş halidir. Bu modelde renk değeri, ölçülmüş uzaklıklara denk gelir. a eksenini yeşilden kırmızıya, b eksenini maviden sarıya doğru

gider. Aydınlık aşağıdan yukarıya doğru gittikçe azalır. Bu model insan algısına daha uygundur. Şekil 2-6. (www.epson.com.tr)

Şekil 2-6 CIE renk modelleri

2.2.4 Renk Atlasları

Renk atlasları, renk dizgelerine uygun olarak hazırlanmış, renk örneklerinin yer aldığı atlaslardır. Ancak kimi renk atlasları belli bir dizgeye dayanmadan kendi içinde bir bütün oluşturacak biçimde hazırlanmıştır.

Oswald renk dizgesi ve renk harmony atlası, genel kullanım için hazırlanmıştır. Atlas da, selüloz asetat üzerine boyanmış 943 renkli örnek bulunmaktadır. Örneklerin CIE (X,Y,Z,) renk dizgeleri dönüşümleri yapılmıştır.

Hickethier renk dizgesi ve renk atlası, genel kullanım için hazırlanmıştır. Atlas da 1000 renk bulunmaktadır . Örneklerin CIE (X,Y,Z,) renk dizgelerine dönüşümleri yapılmıştır.

Din-renk kart dizgesi (DIN-6164) ve atlası, genel kullanım için hazırlanmıştır. Atlas da, donuk 585 renkli örnek bulunmaktadır. Örneklerin CIE (x,y,Y,) ve Munsell renk dizgeleri dönüşümleri yapılmıştır.

Munsell renk dizgesi ve renk atlası, genel kullanım için hazırlanmıştır Atlas da, donuk 585 renk bulunmaktadır. Örneklerin CIE (X,Y,Z) Dönüşümleri yapılmıştır.

İsveç doğal renk dizgesi (NCS) ve doğal renk atlası, dekorasyon için hazırlanmıştır. Atlas da, 1400 renkli örnek bulunmaktadır. Örneklerin CIE (X,Y,Z,) ve Munsell renk dizgelerine dönüşümleri yapılmıştır.

Foss renk sıralama dizgesi (GAFT), renkli baskı işlemlerinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Atlas da 6000 renk bulunmaktadır.

ICI renk atlası, tekstil endüstrisinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Atlas da 1379 renkli örnek bulunmaktadır.

Nu-hue renk atlası, boya endüstrisinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Atlas da, 1000 renkli kart bulunmaktadır. Munsell renk dizgesi dönüşümleri yapılmıştır.

Osa tekdüze renk atlası, güzel sanatlar ve dekorasyonda kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Atlas da, 558 renkli örnek bulunmaktadır. Munsell renk dizgesi dönüşümleri yapılmıştır.

Maerz ve Paul renk atlası, genel kullanım için hazırlanmıştır. Atlas da, 7056 renkli örnek bulunmaktadır. CIE (X,Y,Z) dizgesi dönüşümleri yapılmıştır.

Ridgeway renk sözlüğü, kuş, çiçek ve böceklerin renkleri belirlemek için hazırlanmıştır. Atlas da, 1113 renkli örnek bulunmaktadır. Örneklerin Munsell renk dizgesi dönüşümleri yapılmıştır.

Plochere renk atlası, dekorasyon için hazırlanmıştır. Atlas da 1248 renkli örnek bulunmaktadır. Örneklerin Munsell renk dizgesi dönüşümleri yapılmıştır.

Amerika ölçüm renk atlası, Amerika renk birliğinin değişik konular için çıkardığı bu atlas her yıl yenilenmektedir. CIE (X,Y,Z,) ve Munsell renk dizgeleri dönüşümleri yapılmıştır.

Horticultural renk atlası, İngiliz renk birliğinin çıkarmıştır. Atlas da, yer alan renklerin Munsell renk dizgesinin dönüşümleri yapılmıştır.

Renk kodlaması için Munsell renk kartları, elektronik endüstrisinde kullanılan renklerin toleranslarını belirleyen, renkli kartlardır.

Munsell toprak renk kartları, toprak, kaya ve arkeolojik v.b. renklerin belirlenmesinde kullanılan, 190 (donuk) renk kartı. (Geçmişten Günümüze Renk Dizgeleri, Rengin ÜNVER)

2.3 KENTTE RENK KULLANIMI İÇİN TASARIM İLKELERİ

Mimarlıkta rengin biçim ve kompozisyon adına tasarıma katılması ilk olarak Antik Yunan'da karşımıza çıkar. Yapılar algıda üçüncü boyutu desteklemek üzere baştan ayağa renklidir. Heykellerin de kozmotik biçimde renklendirilmiş olduğu bilinir. Zamanla renklerini kaybetmiş olan bu eserler, klasik anlayışın, akılcılığın, özgür düşüncenin ve giderek demokrasinin simgesi olarak kabul edilir. Biçimsel yaklaşımda renk, biçimin algılandığı bütünün etkisi içinde varolurken ; oranları kurmak, dengeyi ayarlamak, ölçeği belirtmek bütünü parçalamak parçayı bütün içinde gizlemek, birleştirmek, çeşitlemek, benzerliğin sadeliğini veya zıtlığını zenginliğini vurgulamak, görsel niteliklerle oynamak ve üç boyutlu hileler yaratmakta başvurulmuş bir araç olmuştur. Renkten biçimsel anlamla yararlanmanın özünde ise görsel algıyla ilişkin olgular vardır.

2.3.1 Renk ve Biçim

Kentsel mekanlarda renk ile biçim arasında ilişki söz konusudur. Rengi biçimsiz düşünüp, tek başına algılayıp anlamak olanaksızdır. Söz konusu ilişkilerin niteliği ya uzlaşma ya çağrışım yada gerilimdir. Biçim ve renkler birbirini karşılıklı şartlandırır. Bazı renkler, bazı biçimlerle birleştiğinde değerleri kuvvetlenirken bazılarıyla birleşince de değerleri azalır. Tablo 2-1 . (Aktürk, D, Kentsel Mekanlarda Doku Renk İlişkisi)

Tablo 2-1 Biçim Renk İlişkisi

<i>Biçim Renk İlişkisi</i>			
<i>Biçimler</i>	<i>sarı</i>	<i>mavi</i>	<i>yeşil</i>
<i>Üçgen</i>	+	-	-
<i>Daire</i>	-	+	-
<i>Dörtgen</i>	-	-	+
+		<i>uyum</i>	
-		<i>uyumsuzluk</i>	

2.3.2 Renk ve Mimari

Rengin mimarlık alanındaki kullanımı tarihsel süreçte bakıldığında. İnsanın doğanın ona sunduğu malzemelerden yararlanarak rengi doğal olarak kullandığı ve sonuçta ortaya koyduğu ürünün doğayla uyum halinde olduğu görülmektedir. Bunu izleyen süreçte insan, malzemeleri doğada olduğundan daha dayanıklı yapma yolu olan boyayı buldu ve mimaride yeni renkler kullanmaya başladı. Mimaride renk bağımsız olarak değil, belirli bir malzemenin çeşitli özelliklerden biri olarak algılanır. Yapı malzemelerinin rengi, doğa tarafından üretilmek yerine, insan tarafından kontrol edilmeye başlandıktan sonra, mimari tasarımlarda renk kullanımı için yeni bir adım atılmıştır. (Steen Eiler Rasmussen, Yaşanan Mimari, İstanbul 1994, Çev. Ömer Erduran s 180)

Rengin mimarideki etkileri ;

1. Tek bir renk yada belirli bir renk düzenini kullanarak bir binanın ana işlevi ifade edilebilir. Fakat aynı binanın içinde binanın biçimini, bölümlerini ve diğer mimari öğelerini vurgulamakta daha geniş bir renk yelpazesinden yararlanılabilir.
2. Bazı renkler bir nesneyi olduğundan daha ağır yada hafif gösterebilir.
3. Kullanılan renge göre nesneler büyük yada küçük, yakın yada uzak, soğuk yada sıcak görünebilir.
4. Cephede doluluk yada boşluk etkisi yaratmak yerine, birbiriyle kontrast renkler kullanarak, farklı renk yüzeyleri olarak algılanan bir mimari yaratılabilir.
5. Mimaride renk kullanımı, dönemin sanat akımlarından etkilenmektedir.
6. Cephe bütünlüğü, geometrik biçimli renk yüzeyleri kullanarak parçalanabilir.
7. Cephenin aydınlık yada loş olması durumu, parlak yada mat renklerle sağlanabilir.
8. Doğru kullanıldığında renk, bir binanın karakterini ve gözlemcide uyandırması istenen duyguyu ifade etme özelliğine sahip olabilir.
9. Cephenin niteliği, renk kompozisyonu oluşturularak arttırılabilir.
10. Mimaride estetik bulunmayan cephe elemanları, uygun renk seçimi ile kamufle edilebilir.
11. Mimaride vurgulanmak istenen cephe elemanları, uygun renk seçimiyle ifade edilebilir.
12. Renk bir sembol olarak bir anlam taşıyarak, bir gösterge olabilir.

2.3.3 Renk ve Kent

19. Yüzyıla kadar yapı cephelerinde yerel malzeme kullanılıyordu. Mimari biçimler değişse de yapı malzemeleri çok değişmiyordu. Biçim farklılığına rağmen bu malzeme birliği sayesinde caddeler, meydanlar ve tüm kentte bir uyum bulunmaktaydı. Örneğin Oxford kentinin rengi sarı kumtaşının renginde, Lyon'un yerel malzemedan oluşan rengi kırmızı, Viyana'nın maviler ve kırmızılar arasında sarı rengin hakimiyetinde,

Fas'ın en çekici kenti Esauria da beyaz ve mavi rengin birlikteliği tüm kentte hissedilir. (Ömer Koral, - Kentler ve Renkler – Yapı dergisi 1997 / 191 s. 88) Ancak 20. Yüzyılın önemli bir bölümünde kentlerde rengin bilinçli biçimde kullanılmamıştır. Bu nedenle, renk şemalarını yeniden yakalamak ve her merkeze kendi kişiliğini ve farklılığını yeniden kazandırmak gerekmektedir.

2.3.4 Rengin Kentte Kullanım İlkeleri

Renk şemaları, bir yerin karakter ve görünüşünde çok etkilidir. Görünüş birliğine katkıda bulunabilir yada görünüş birliğini bozabilir. Kentte bireylerin doğal – yapay çevre ve diğer bireylerle yakınlığı renge bağlıdır. Kent, yeşil alanları, taşıt ve yayaları, çeşitli donatıları ile bir renk armonisi oluştururken, ışık gölge ve atmosferik değişikliklerle de renk etkileri yaratır. İnsan çevre etkileşiminde bireyin yaratıcı güç kazanmasında etkin rol oynayan renk, kentsel dış mekanların canlandırılması, dekorasyonu, yapılanmış öğeleri ve kentsel mobilyalarında kullanırken ; iklim ve çevre yapısı, gelenek – göreneklerin renk tercihlerindeki etkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü kentsel mekanlarda renk kullanımı ; mekan kullanıcılarını, dolaylı olarak da mekanların kullanım biçimini etkilemektedir. Tablo 2-2 .(Özaydın G, Kentte Renk Kullanımı İçim Tasarım İlkeleri)

Tablo 2-2 Rengin Kentte Kullanım İlkeleri

Rengin Kentte Kullanım İlkeleri									
İlkeler		Tanımlanmış Mekanlar		Çeşitlilik İçinde Birlik Sağlamak		Görsel İlgi Oluşturmak		İşlevle Biçim Arasında Denge Kurmak	
hedef									
Kentin Doğal Yapısına Uygunluk		-	-	-	+	-	+ -	-	++
Kentin Tarihi Yapısına Uygunluk		+	-	+	+	+	+ -	+	++
Kentin Görsel Algılamasını Kolaylaştırmak	+ -	-	+ -	+		+ -	+ -	+ -	+ -
Kentlinin Çevresiyle Bütünleşmesine Fırsat Tanımak	++	++	++	++		++	++	++	++
		V		V		V		V	
	Kimlik			Süreklilik ve doğrultu		İmaj ve Okunabilirlik		Toplanabilirlik	

2.3.5 Kentte Renk Uygulama Çalışmalarının Önemi

Avrupa’da 19. Yüzyıldan bu yana renk bir evrim yaşamıştır. Her rengin bir kültürel değeri vardır. Bazı renkler ideolojik nitelik taşır. 19. Yüzyıla kadar bina cephelerinde varlığını koruyan renk sonraları kaybolmuş, ancak 1960’lı yıllarda yeniden gündeme gelmiştir. Kent bütünüyle ilgili olarak renk planlamasının bilinen en eski örneği 1800 –

1850’li yıllarda İtalya’dadır. Turin kentinde renklendirme planı yapıldığı bilinmektedir. Bugün de Turin Belediyesi kent bütünü için bir tasarımlar bütünü oluşturacak şekilde kent mobilyaları, aydınlatma, döşeme malzemesi ve kent renklendirme planı yaptırmış ve bugün de plan uygulanmaktadır. Renklendirme planlaması ile ilgili denemeler günümüzde Fransa, İsviçre ve İtalya’da gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla İsviçre’de meslek okulunda rengin ve sokak mobilyalarının restorasyonu için kurslar düzenlenmiştir.

İsviçre’de Corano yerleşmesinde ressam Oppenheim’in evi deneme laboratuvarı olarak kullanılmış üç ay süren kurslar belediye ile işbirliği halinde yapılmıştır. Böylece Corano yerleşmesinin renklendirme planı için zemin hazırlanmıştır. Bu çalışmada renk paleti mevcut çeşitli örneklerden alınan eşentiyonlara göre yapılmış ve uygulanmıştır. Kentsel ölçekte restorasyonlar cephe rölemleri denemeleri yapılmıştır. Turin Üniversitesi öğrencileri kurslara yazılmıştır (yılda 500 öğrenci) . Bu öğrenciler formasyonlarını tamamlamak için belediyenin profesyonel okuluna gelmişler ve denemeler yapmışlardır. Böyle bir deney Fransa’da Nice kentinde de Ecole Polite International d’Art et de Necherche’de Zürih Politeknik Okulu ve Turin Meslek Okulu işbirliği içinde yapılmıştır. Bu uygulama ile kent ölçeğinde renklendirme bir eğitim konusu olmuştur. Bilimsel ve deneysel yaklaşımlarla uygulamalar yapılmıştır.

Günümüzde Lizbon kenti kent merkezinde önemli yapılar grubunun bulunduğu bölgede bina cephelerine uygulanacak renkler bir rehber göre yapılmıştır. Aynı şekilde Leningrad, Piemond, Ligurse, Abruzze, Sicilya kentinde yapıldığı görülmektedir.

2.3.6 Tez Kavramı, Mekan ve Renk

Her coğrafik yer jeolojisiyle, iklimiyle, ışığıyla yaşam çevresi yada tüketim mallarında renklerin kullanımında sosyo-kültürel davranışları yansıtır. Bunlar malzeme tekstürü peyzajını etkiler. Dolayısıyla yaşam tarzı ve renk arasındaki ilişkiyi ele verir. Renk yansıyan bir ışıktır. Rengin ilham veren etkisi önemlidir ve farkedilmelidir. Renk

gözlemciyi farklı şekilde etkiler, yakalar, yani fizyolojik, biyolojik, ergonomik etkileriyle estetik ve kültürel değerleri etkiler. Bu özelliğiyle renk tasarımına önemli katkılar sağlar.

Renkler her yerin anlamlı görüntüleri olsa da renklerin kendine has özellikleri, etrafını etkilemiştir. Colorado, Redland, Rothenburg adlandırılmalarında hakim renkler dikkate alınmıştır. Mekanların ve renklerin birliği, Kızıl Meydan (Red-Square), Venedik kırmızısı, Turin sarısı gibi isimlerin ortaya çıkışında etkili olmuştur. Bunun yanında, bir köy evinin sıva üzerine uygulanmış mavi ya da kendisini çevreleyen bahçe yeşiliyle bütünleşen toprak renkli evler, yöre halkının giydiği giysiler, renk denilen enerjinin her yöreye göre değişen bir kültürel değer olduğunu anlatır.

3. NİKSAR'IN TARİHİ, COĞRAFYASI VE KÜLTÜREL YAPISINI OLUŞTURAN TARİHİ YAPILAR

Niksar; Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü'nün iç kesiminde yer alan, Tokat iline bağlı bir ilçedir. Yüzölçümü 955 km² olan Niksar, 40*35' kuzey enlemi ile 36*55' doğu boylamı üzerinde bulunur. Deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 350 m olup kuzeybatısında Erbaa, güneybatısında Tokat, güneyinde Almus, güneydoğusunda Başçiftlik ve kuzeyinde Akkuş ilçeleri ile çevrilmiştir. Toprak büyüklüğü bakımından, ilin beş büyük ilçesinden biridir. Şekil 3-1.

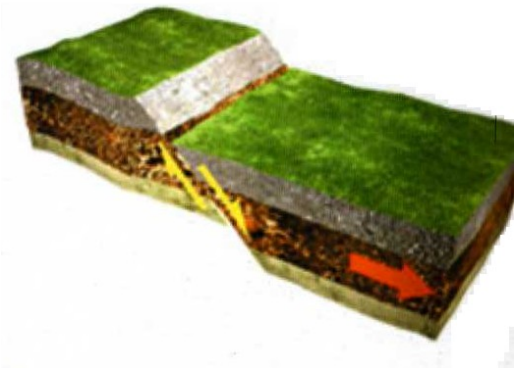

Şekil 3-1 Niksar'ın Eski Dönem ve Bugüne Ait Görünümleri

Kuzeyinde Canik dağları, güneyinde Dönek dağı ve bu iki dağın arasında Niksar ovası yer almaktadır. Akarsular bakımından özellikle zengin olan Niksar ovası bölgesinin önemli ovalarındandır. Tarım arazisi bakımından elverişli olan Niksar ovasının %53'ü orman ve fundalık, %12 çayır ve meralarla kaplıdır.

Niksar'ın kuzeyindeki yüksek kesimlerde kayın, çam, gürgen, ladin ağaçları, alçak kesimlerdeki düzlüklerde, kavak ve söğüt ağaçları, ovada otsu bitkiler, vadilerde ise meyvelikler, bitki örtüsünü oluşturur.

Niksar ilçe alanında başlıca II. III. ve IV. Zaman oluşumlarına rastlanmaktadır. İlçe alanının büyük bölümünü, kıvrımlı ve kırılmış kretase oluşumlarla eosan yaşlı volkanik seriler kaplar. Şekil 3-2.

Şekil 3-2 Niksar'ın Jeoloji Haritası ve Görünümü

Niksar ilçe alanının jeolojisi asıl, yer hareketlerinin yoğunluğu bakımından önem kazanır. Niksar, Kuzey Anadolu deprem kuşağında yer alır. Bu nedenle Niksar, tarihin her döneminde önemli yer sarsıntılarına tanık olmuştur. (2000'li Yılların Başında Niksar, Kutluhan SAYGILI)

3.1 TARİHİ YÖNLERİYLE NİKSAR

Pers İmparatorluğu'nun çökmesiyle beraber M.Ö. 301'de Pers asıllı I. Mithridat Amesias (Amasya) da Pontus krallığını kurmuştur. Pontus krallığının ardından M.Ö. 64 yılında Roma İmparatorluğuna geçmiş ve Kaberi adı diapolis olarak değişmiştir.

395 yılında Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılması ile Anadolu, Bizans egemenliğine girmiştir. Niksar'ın Türklerle karşılaşması, Selçuklu akınlarından çok daha öncelere Abbasiler dönemine dayanır. Niksar, Malazgirt öncesi yapılan akınlarda Alp Arslan'ın komutanlarından Afşin Bey tarafından fethedilmiştir.

3.1.1 Beylikler Dönemi (Eretna, Taceddinoğulları, Kadı Burhaneddin)

1335'te Ebu Said Bahadır Han ölünce İlhanlı Devletinde saltanat mücadeleleri başlayacak, Eretna Bey Anadolu'daki karışılıktan faydalanarak Eretna Devleti kurulmuştur (1341). 1398 yılında kuşatılan kente Osmanlı padişahı Yıldırım Beyazid'in yardımı sonrasında Sivas, Tokat, Niksar ve Kayseri kendi istekleriyle Osmanlı hakimiyetine girdi.

3.1.2 Osmanlılar Dönemi

1402 Ankara Savaşında Yıldırım Timur'a yenilmesi ile bozulan Anadolu birliği, Timur'un Anadolu'yu terk etmesinden sonra başlayan Fetret Devri, Amasya ve Tokat yöresinde yeniden derlenip toparlama mücadelesi veren Şehzade Mehmet Çelebi'nin 1413'te birliği tekrar sağlamasıyla sona erer.

3.1.3 *Milli Mücadele Dönemi*

I.Dünya Savaşı sonunda, 30 Ekim 1918’de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşmasından sonra Anadolu’nun pek çok bölgesi işgal edilerek fakat Tokat sancağı ile birlikte ona bağlı 4 kazası bunun dışında kalmıştır.

1907 yılında Niksar, Tokat sancağına bağlı 3. sınıf 4 nahiyesi 95 köyü olan bir kazadır. 1877-1878 yıllarında Osmanlı Rus savaşları sırasında çok sayıda yerli ve dışarıdan gelen muhacirler devlet tarafından Niksar’a yerleştirilmişlerdir. Batum, Artvin dolaylarından Gürcüler, Sorhun, Muhtardüzü Mercimekdüzü, Örenler, Musapınarı, Fatlı, Dalkaya, Akıncı, utahasan, GFidiver, Pöhrenkli köylerine; Kafkasya’dan gelen Çerkezler, Camidere’ye; Kosova’dan I. Dünya savaşı yıllarında göç etmek zorunda bırakılanlar, Kapıağzı köylerine yerleştirmişlerdir. Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan müdelede özellikle Selanik’ten gelen Muhacirler Rumların boşalttıkları Sulugöl, Boyluca, Aydoğmuş, Karabayır, Hanyeri, Ardıçlı, Leğen, Eryaba, Fel köylerine yerleştirilmiştir. (Niksar’da Vakıflar ve Tarihi Eserler, Hasan AKAR, M. Necati GÜNEŞ)

3.2 TARİHİ YAPILAR

Pers, Roma, Selçuklu, Danişmentli, Osmanlı, uygarlıklarına hizmet vermiş olan Niksar kenti bünyesinde bu uygarlıkların izlerini görmek mümkündür. Niksarda şu gün için 11.yy ve sonrası yıllarda yapılmış yapılar mevcudiyetini korumaktadır. Bu yapıların bir kısmı harebe şeklinde, bir kısmı aslına uyulmaksızın yeniden inşa edilmiş bir kısmı ise restore edilmiş fakat özelliklerin bir kısmını yitirmiş durumda. Niksar’daki tarihi yapılardan, kaleler, medreseler, köprüler, hamamlar, kervansaraylar, çeşmeler, camilerin birkaçı, birkaç konak, birkaç mektep, türbe ve kümbetler kesme taş ve moloz taştan yapılmış, camilerin ve konakların bir çoğu ahşap malzemeden yapılmıştır. Yapıların

mimari özelliklerine bakıldığında Selçuklu ve Osmanlı izleri görülmektedir. Yapılarda önemli kabartma işçiliği, oymacılık işçiliği ve nakkaş işçiliği göze çarpmaktadır. Yapıların restorasyon çalışmalarıyla kentin sahip olduğu kültürel değerlerin korunmasına önem verilmektedir.

3.2.1 Kaleler

Tarih boyunca Niksar'da iki kale inşa edilmiş bunlardan bir tanesi Niksar Kalesi, ikincisi ise Karakuş Kalesidir. Bu iki kale tarih boyunca çeşitli uygarlıklar tarafından kullanılmıştır. Dönemin şartlarına göre kale yeniden düzenlenen kaleler içinde evler, cephanelik, ambar, hamam, kilise, camii, medrese, kalenderhane bulunmuştur. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Niksar Kalesi altıgen olup malzemesi yalçın kayalı taştandır.

3.2.1.1 Niksar Kalesi

Niksar Kalesinin ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemekle birlikte, Orta Çağ'dan kaldığı sanılmaktadır. Şehrin kuzeyinde yüksek bir tepe üzerine iç kale, orta kale ve dış kale olmak üzere üç bölümden inşa edilmiştir. Romalılardan beri stratejik öneme sahip olan Niksar Kalesi, Bizans, Danişmentliler, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde de bu özelliğini korumuştur. Şekil 3-3.

Şekil 3-3 Niksar Kalesi Görünümü

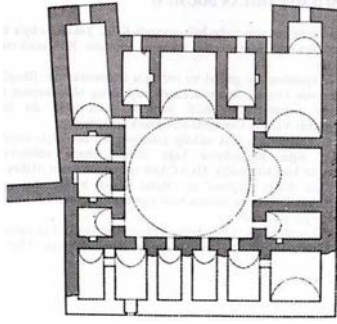
XII. ve XIV. Yüzyıllarda çeşitli Türk devletleri arasında Niksar'ın pek çok savaşa sahne olması, kalenin büyük kısmının Türkler devrinden kaldığı fikrine ağırlık kazandırmaktadır. Bu konuda Fransız seyyah Albert Gabriel, kalenin büyük bir bölümünün Bizans ve Türklerden kaldığı görüşünü ileri sürerek 300 ev, cephanelikler ve kiliseden bozma camiinin varlığından bahsetmiştir. Bugünkü Kalenin XVIII. Yüzyılda eski kalenin yerini almak üzere yapıldığını da söylemektedir.

3.2.2 Medreseler

Niksar'da bulunan medreseler tek katlı, avlulu, üç veya dört eyvanlı medreselerdir. Avluya bağlı eyvanların dış cephelerinde pencerelerin bulunduğu göze çarpmaktadır. Medrese duvarları ve avlu kubbesi moloz taşdan yapılmış, içden ve dıştan harç sıvayla sıvanmıştır. Medreselerin bünyesinde camii ve türbeler bulunmaktadır.

3.2.2.1 Yağıbasan Medresesi

Anadoluda mevcudiyeti bilinen en eski medreselerden biridir. Danişmentli Melik Nizamettin Yağı – basan (1142 – 1164) tarafından yaptırılmıştır. Niksar Kalesi surları arasında yer alan medresenin pek çok bölümü harap olmakla birlikte bazı bölümleri hala ayaktaadır. Medrese ile ilgili olduğu söylenen Yağıbasan adını taşıyan kitabe (H.522 – M. 1157) İşmail Hakkı Uzunçarşılı, Melik Ahmet Danişment Gazi Türbesinde iç kapının yanında gördüğünü söylemektedir. Bu kitabe şimdi Tokat müzesinde bulunmaktadır. Şekil 3-4,Şekil 3-5.

Şekil 3-4 Yağıbasan Medresesi Planı

Şekil 3-5 Yağıbasan Medresesi

3.2.2.2 Hacı Çıkrık (Atabey Şahinşah) Medresesi

Bengiler Mahallesinde bulunan medrese halk arasında Çıkrık Evliya olarak bilinmektedir. Medreseden günümüze kısmen sağlam biçimde kalan mekanlar doğru bir hat üzerinde sıralanan ve güneye açılan, türbe fonksiyonlu eyvan ve iki yanında tonozlu mekanlar bulunmaktadır. Şekil 3-6.

Şekil 3-6 Hacı Çıkrık Türbesi

3.2.2.3 Niksar'da bulunan diğer tarihi medreseler

Niksar'da yukarıda belirtilen medreseler dışında, tarihi değere sahip medreseler; Kazancı Medresesi, Hadim Ali Ağa Medresesi, Darul Hayr Medresesi ve Hatunuye medresesidir. (Niksar'da Vakıflar ve Tarihi Eserler, Hasan AKAR, M. Necati GÜNEŞ)

3.2.3 *Tekke ve Zaviyeler*

Niksar’da halen mimari bütünlüğünü koruyarak günümüze gelen zaviye yoktur. Ancak Niksar ilçe merkezinde Ali Pehlivan, Ahi Nechüvan, Ahi Şahin, Haneman, Hankah, Melik Danişment Gazi, Mevlevihane, Kalenderhane, Nureddin Halife (Çilhane), Sunguriye, Şeyh Yakup Zaviyeleri olmak üzere on bir zaviyenin varlığı bilinmektedir. Bunların dışında ilçe merkezinde Sunkur Kerimesi Fatma Hatun Zaviyesi ile Çepni Bey Zaviyesinden söz edilmektedir.

Evliya Çelebi, XVII. y.y. da yedi büyük tekkeden söz eder ve Çöreği Büyük ve İlyas Dede Tekkeleri’nin ismini verir. Bunlardan İlyas Dede Tekkesi’nden hiçbir iz kalmamıştır. Çöreği Büyük Tekkesi adıyla anılan yapı ise günümüzde camii olarak kullanılmaktadır.

Ahi Pehlivan tarafından yaptırılan ve Işık Tekkesi olarak bilinen yapı bir vakıf işleminde olup, dönemin Niksar’ında büyük bir sosyal dayanışma örneği vermiştir. Ahi Pehlivan müminler için bir zaviyede yaptırmıştır. Vakfiyede Darüs – Süleha adıyla geçen zaviyede ayrıca bir medrese, muhtelif hücreler ve bir hamam vardır. Su da getirtilen Darüs – Süleha’da ve diğer birimlerde üç çeşme inşa ettirilmiştir. Ayrıca vakfın sürekliliğini sağlayabilmek ve şehrin ticari hayatını canlandırmak için de birçok dükkan ve iki hamam inşa ettirildiği, ancak günümüze gelemediği belirlenmiştir. (Niksar’da Vakıflar ve Tarihi Eserler, Hasan AKAR, M. Necati GÜNEŞ)

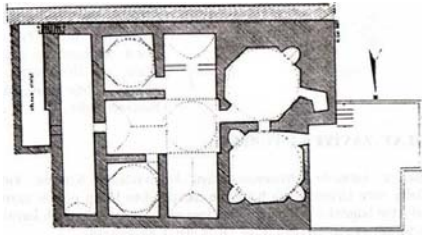
3.2.4 *Hamamlar*

Niksar yöresindeki hamamlar 13. 14. 15. yüzyıla ait hamamlardır. Hamamların çoğu harabe haldedir. Ayakta kalan hamamlarda ise aslı uygun düzenlemeler yapılmamıştır. Hamamların bünyelerinde soyunmalık, soğukluk, ılıkılık ve sıcaklık mevcuttur.

Hamamlar avlulu ve eyvanlıdır bu avlu ve ayvanlar tonoz veya kubbe ile örtülüdür. Aydınlık kubbe ve tonozda açıklan pencerelerle sağlanmıştır. Hamamların yapımında moloz taş kullanılmıştır.

3.2.4.1 Büyük Hamam

Şehir merkezinde Kale İçi Mahallesinde bulunan hamam, halk arasında Büyük Hamam olarak bilinir. Eserde herhangi bir kitabe bulunmadığı için yapım tarihi ve yaptıranı bilinmemektedir. Ancak mimari özellikleri dikkate alınarak Osmanlı dönemi, 14. y.y. ya da 15. y.y. ait olduğu ifade edilmektedir. Şekil 3-7, Şekil 3-8.

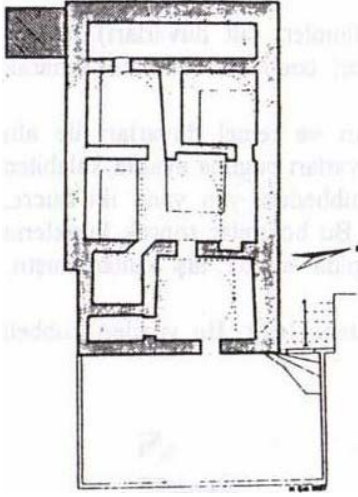
Şekil 3-7 Büyük Hamam Planı

Şekil 3-8 Büyük Hamam Kurna ve Kitabesi

3.2.4.2 Çavuş Hamamı

Şehir merkezinde, Taşra Mahallesinde bulunan hamamın yapım tarihi ve yaptıranı bilinmemektedir. Bugün kullanılmayan hamamın mimari özellikleri dikkate alınarak Osmanlı Dönemi 14. ya da 15. y.y. eseri olduğu ifade edilmektedir. Halil Efendi Camii vakıflarında geçen ancak adı belirtilmeyen hamamın yakın olması dolayısı ile burası olduğu düşünülebilir. Şekil 3-9, Şekil 3-10.

Şekil 3-9 Çavuş Hamamı Planı

Şekil 3-10 Çavuş Hamamı Kurna

3.2.4.3 Niksar'da bulunan diğer tarihi hamamlar

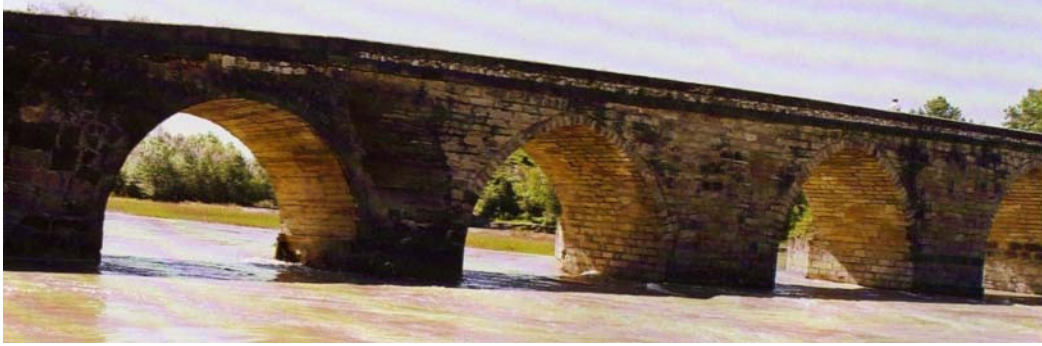
Niksar'da yukarıda belirtilen hamamlar dışında Niksar'da tarihi değere sahip hamamlar; Kale Hamamı, Matori Hamamı (Ünye Hamamı) ve Agrosti Hamamı bulunmaktadır.

3.2.5 Köprüler

Niksar yöresinde bulunan ırmak ve çayların varlığı nedeniyle Niksar köprü bakımından zengindir. Niksarda bulunan köprülerin kemerlerinde kesme taş, dolgu kısımları ise moloz taştan yapılmıştır. Niksar'da bulunan köprülerin çoğu orjinalliğini korumuş, bir kısmı ise restore edilerek işlevini devam ettirmektedir.

3.2.5.1 Talazan Köprüsü

Eski Niksar – Erbaa karayolunda, Kelkit Irmağı üzerinde kurulan köprü kesme taştan yapılmış olup yedi sivri kemer üzerine oturtulmuştur. Köprü üzerinde kitabe olmadığı için ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Eserin Selçuklu köprü mimarisi özellikleri taşıdığı için bu dönemde yapıldığı düşünülmektedir. Köprü'nün orta kemeri yıkılmış olup bugün bu bölüm çelik kasnaklarla diğerlerine bağlı bulunmaktadır. Boyu 147 m, eni 10 m, yüksekliği 9 m dir. Köprü'nün her iki yanında türbe ve han kalıntılarının bulunuşu önemli bir geçit görevi yaptığını göstermektedir. Şekil 3-11.

Şekil 3-11 Talazan Köprüsü Görünümü

3.2.5.2 Leylekli Köprü

Şehir içindeki Çanakçı Çayı üzerinde bulunan tek kemer gözlü ve yarım daire şeklindedir. Köprü'nün orta bölümünde bulunan bir taş üzerinde ağzında yılan bulunan leylek figürü yer almaktadır. Bu yüzden halk arasında Yılanlı ya da Leylekli köprü diye anılmaktadır. Boyu 16,50 m, eni 4,35 m, yüksekliği 15 m dir. İnşa tarihi bilinmemektedir. Kemer kısmı kesme taş, diğer kısımları moloz taş örgülüdür. Şekil 3-12, Şekil 3-13.

Şekil 3-12 Leylekli Köprü

Şekil 3-13 Leylekli Köprü Kabartması

3.2.5.3 Niksar'da bulunan diğer tarihi köprüler

Yukarıda belirtilen köprüler dışında Niksar'da tarihi değere sahip köprüler ; Hamidiye Köprüsü, Seğmenli Köprüsü ve Çilhane Köprüsü.

3.2.6 Çeşmeler

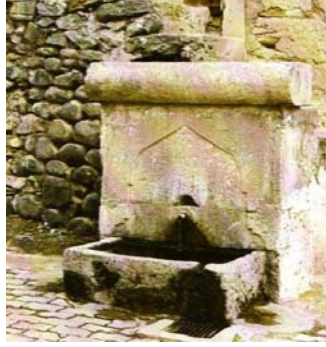
Niksar'da bulunan tarihi değere sahip çeşmeler kesme taştan yapılmıştır. Çeşmeden akan sular bir havuzda toplanmaktadır. Çeşmelerde kabartma tekniği ile yapılmış motif, tasvir ve kitabe bulunmaktadır.

3.2.6.1 Çarşı Çeşmesi

Eski hükümet binasına çıkan sağ ve sol merdivenlerin ortasında, belediye binası karşısındadır. Halk arasında Hükümet Önü Çeşmesi diye de bilinir. Üzerinde bulunan figürler ve Niksar'daki diğer çeşmeler açısından farklılık göstermektedir. Kitabesi bulunmayan çeşme, aynalığının bulunduğu kısım birkaç sıra profilli bordürle karemsi bir dikdörtgen çerçeve içerisinde. Önünde bulunan havuza iki musluktan su akmaktadır. Ön yüzünde balık, tavus kuşu, arslan gibi hayvan figürleri ile servi ve nar ağacı gibi bitki motifleri işlenmiştir. Şekil 3-14.

Şekil 3-14 Çarşı Çeşmesi

Şekil 3-15 Kale İçi Çeşmesi

3.2.6.2 Kale İçi Çeşmesi

Kalenin Ulu Camii karşısından içeri girdiğimizde göze çarpmaktadır. Üzerinde H. 1087/ M 1676 tarihli bir kitabe bulunmaktadır. Kesme taştan örülen sivri kemerli niş mimari özelliği taşıyan çeşme halen kullanılmaktadır. Şekil 3-15.

3.2.6.3 Niksar’da bulunan diğer tarihi eřmeler

Yukarıda bahsedilen çeşmeler dışında Niksar’da bulunan tarihi değere sahip eřmeler ; Hoca Sultan eřmesi, Arasta eřmesi, Llecizade eřmesi ve Ulu Camii eřmesidir.

3.2.7 Kervansaraylar

Niksar yöresinde bulunan kervansaraylar eyvanlı kervansaraylardır. Eyvanlar tonoz ile örtülüdür. Yapımında kesme taş ve moloz taş kullanılmıştır.

3.2.7.1 Kasım Ahmet Kervansarayı

şehir merkezinde eski Reřadiye yolu üzerinde bugün harap bir yapı olan kervansarayın, Sultan I. Alaaddin Keyl – kubat zamanında El Kasım Ahmet Bin Muhammet tarafından M. 1233 tarihinde yapıldığı, veya tamir ettirildiği, halen Niksar Belediyesi Türk – İşlam eserleri müzesinde bulunan Han Kitabesine dayanılarak Tahmin edilmektedir. şekil 3-16.

şekil 3-16 Kasım Ahmet Kervansarayı Kalıntısı

3.2.8 Camiler

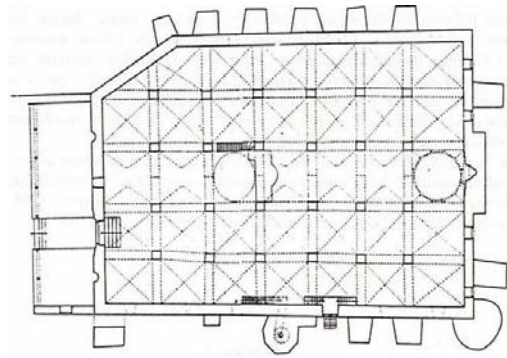
Niksar yöresinde bulunan camilerin çoğunlu aşıap, aşıap avlulu,aşıap çatılı, kiremit çatılı ve aşıap minarelidir. Diğer camiler ise kesme taş ve moloz taştan yapılmıştır. Camilerin çoğu restore edilmiş ve eski mimari özelliklerini kısmen yitirmiştir. Camiler hakkında bilgilere bugüne ulaşmış kitabelerin okunmasıyla ulaşılmıştır.

3.2.8.1 Niksar Ulu Camii

Şehrin doğu çıkışında Çepnibey mahallesi, Fatih Sultan Mehmet caddesi üzerinde, tapunun 295 ada, 28 nolu parselinde kayıtlıdır. Ulu Camii 12. yy.da Danişmentliler döneminde (H. 540 – M.1145) inşa ettirilmiştir. İnşa edeni kesin olarak bilinmemekle birlikte Çenepnizade Hasan Efendi tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Evliya Çelebinin Seyahatnamesinde Melik Gazi Camii adı altında geçmektedir. Şekil 3-17,Şekil 3-18.

Şekil 3-17 Niksar Ulu Camii Görünümü

Şekil 3-18 Niksar Ulu Camii Planı

3.2.8.2 Çöreğibüyük Camii

Şehir merkezinde Cahit Külebi Caddesinde, şehir girişinin sağında Lüleçizade Kardeşler Çeşmesi yanındadır. Günümüzde camii olarak ibadete açık olup sadece kapı portalı orijinal olarak korunmuş, diğer bölümler tamamen yenilenmiştir.

Mevcut kitabesi bulunmayan yapının portalının 13. yy.da yapıldığı tahmin edilmektedir. Evliya Çelebi bu yapıdan Niksar'ın yedi büyük tekkesinden biri olarak bahsetmektedir. Tekke bölümü bugün tamamen ortadan kalkmıştır. Sadece İlhanlılar dönemine tarihlenen portal ayakta. 1939 depreminde büyük hasar gören yapının sadece portalı kalmıştır. Bu bölüm ahşap bir yapı ile bütünleştirilerek yeniden ibadete açılmıştır. Şekil 3-19.

Şekil 3-19 Çöreğibüyük Camii Por. Şekil 3-20 Keşfi Osman Camii

3.2.8.3 Keşfi Osman Camii

Niksar'da Çepnibey mahallesi Fatih Sultan Mehmet Caddesi üzerindedir. Kitabesine göre camii, önce H : 1078 de bilahare 1108 yıllarında olmak üzere iki defa yaptırılmıştır. Eski kayıt ve belgelerde camii şu şekilde tanıtılmaktadır. Dört duvar

üzerinde moloz taşlı yapıdır. Kible tarafında ayrı bir Selçuklu gülü ve yazıt bulunur. Sülüs hatla hak edilmiş kitabesi camiinin iç kapısı üzerine konmuştur. Camiinin üst kısımları ahşap, kubbesi ikinci yapılışında kagir olarak inşa edilmiştir. Camiinin iç kısmındaki mihrap ve minberinin sanat değeri bulunmaz. Pencereleeri dövme demirden ve itinalıdır. Camii, 1972 yılında çıkan yangında kısmen yanmıştır. Yerine 1973 yılında yenisi betonarme olarak inşa edilmiştir. Şekil 3-20.

3.2.8.4 Niksar'da Bulunan Diğer Tarihi Camiiler

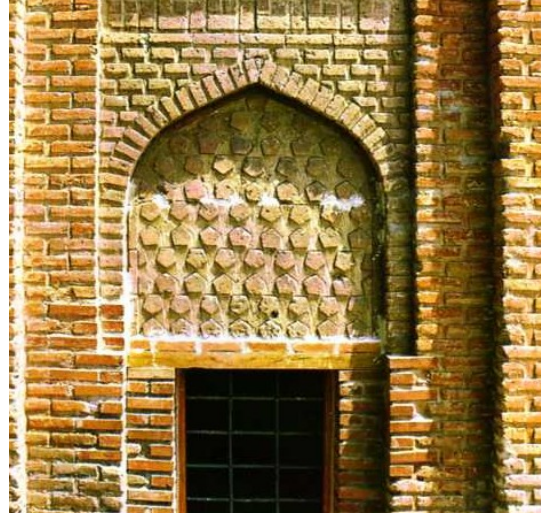
Niksar'da yukarıda belirtilen camiiler dışında, tarihi değere sahip camiiler; Cin Camii, Fetih Camii ,Çilhane Camii ,Halil Efendi Camii ,Nalbantlar Camii ,Hanegah Camii ,Hüsam Camii ,Taşoluk Camii ,Sıragöz Camii ,Hoca Sultan Camii ,Maduru Camii ,Derebağ Camii ,Gazi Ahmet Camii ,Ayvazönü Camii ,Buzköyü Camiidir.

3.2.9 Türbeler ve Kümbetler

Niksar'da bulunan türbe ve kümbetler kubbeli ve tonozludur. Türbe ve kümbetler kesme taş ve moloz taştan yalınmıştır. Türbe ve kümbetler kare mekanlı kubbeli veya eyvanlı tonoz örtülüdür. Günümüze kalan türbe kümbetlerin çoğu harap durumdadır. Restore edilmiş türbe ve kümbetler aslını kısmen yitirmiştir. Türbe ve kümbetlerin kimlere ait olduğu bulunan kitabelerin okunması, olabilecek olasılıkların tahmini ve halk arasında süregelen söylentilerle bilinmektedir.

3.2.9.1 Kırkkızlar Kümbeti

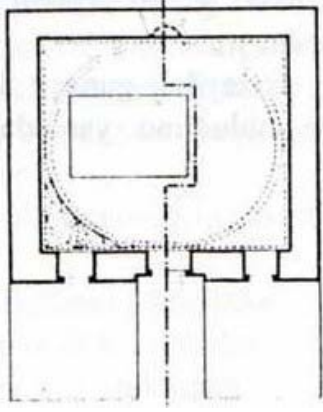
Eser, Cedit Mahallesi Kırkkızlar Sokağında bulunmaktadır. Banisi ve inşa tarihi belli değildir. Ancak üslup özellikleri itibariyle XII. Yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmektedir. Yapıttan bugüne ne bir mezar taşı ne de bir yazıt bulunmaktadır. Ahmet Ebubekir ismi yapının mimarına ait olabileceği belirtilir. Kümbet inşası H. 617 – M. 1220 tarihine yakın bir tarih olarak gösterilmektedir. Şekil 3-21. (Niksar’da Vakıflar ve Tarihi Eserler, Hasan AKAR, M. Necati GÜNEŞ)

Şekil 3-21 Kırkkızlar Kümbeti

3.2.9.2 Melik Ahmet Danişment Gazi Türbesi

Şehir merkezinde Melik Gazi mezarlığı içerisinde. Halk arasında Melik Gazi olarak bilinen bir Danişmentli eseridir. Melik Gazi’ye ait hiçbir kitabe bulunmayan türbede, dış kapının üstünde bir satırlık ve tarihsiz, süslü yazı ile yazılmış bir kitabe bulunmakta iken bugün o da yoktur. Şekil 3-22, Şekil 3-23. (Niksar’da Vakıflar ve Tarihi Eserler, Hasan AKAR, M. Necati GÜNEŞ)

Şekil 3-22 Melik A. D. Gazi Türbesi P. Şekil 3-23 Melik A. D. Gazi Türbesi

3.2.9.3 Niksar’da Bulunan Diğer Tarihi Türbe ve Medreseler

Niksar’da, yukarıda belirtilen türbe ve kübetler dışında, tarihi değere sahip türbe ve kümbetler; ,Sungur Bey Türbesi ,Kulak Türbesi ,Doğan Şah Alp Türbesi ,Akyapı Kümbeti ,Hacı Çıkrık Türbesi ,Yusuşah Türbesi ,Fahriye Hatun Türbesi ,Şeyh Bolat Türbesi ,Erzurumlu Emrah Türbesi

3.3 NİKSAR GELENEKSEL KONUT ve KÜLTÜREL GELENEK

Niksar evleri Anadolu Türk Evinin gelişim süreci içerisinde klasikleşen ve son evresini oluşturan ahşap iskeletli kerpiç dolgulu, üst kotlar ve genellikle zemin katlarının taştan yapıldığı –“hımış “ adı verilen bir teknikle yapılmıştır. Çoğunluğunun, orta ve yan sofalı olan bu evler zemin, orta ve üst olarak inşa edilmiş olup, ancak bazıları depremlerin yarattığı olumsuz etki nedeniyle iki kata indirilmiştir.

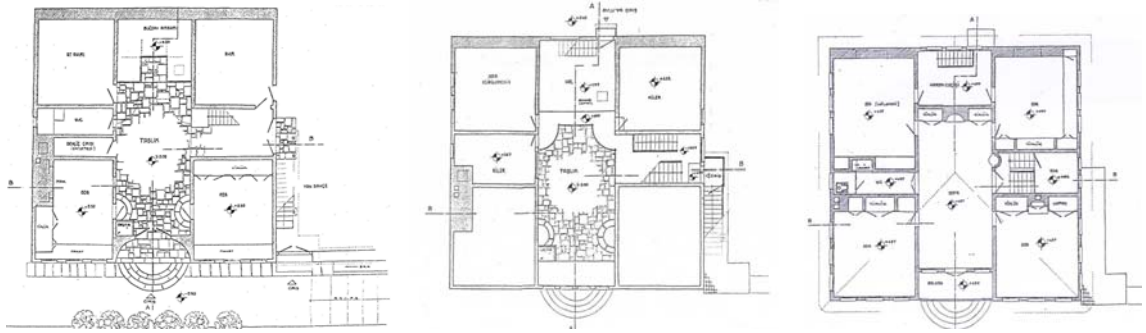
Merkeze yakın olan yerlerde, eve sokaktan taşlık mekanına girilmesi ve avlu arka bahçe ilişkisinin tutarlılığı işlevsel sürekliliği sağlamaktadır. Taşlıktan orta ve üst kata bağlantılı olan merdivenlerde katlara iki farklı yönden geçiş konularak mahremiyet sağlanılmaya çalışılmıştır. Odalarda yüklük, ocak, gusulhane, banyo, lavabo, (Çağ) dolap, sedir, raf gibi elemanlar hemen hemen hepsinde mevcuttur. Zengin ve orta sınıf arasındaki ayırım, sadece iç mekanlardaki malzeme çeşitliliğinde, süslemelerde ve oda sayısı ile ortaya çıkar. Topoğrafya'nın izin verdiği ölçüde, sokaklar mütevazî çeşmeli, gölgelikli küçük meydancıklarla bir birine bağlanır. (Niksar Arkeolojik Sit Alanı İçerisinde Sokak Silüetleri Rölemler. M. Sıtkı AYDINGÜN)

3.3.1 Tahsin Çavuşoğlu Evi

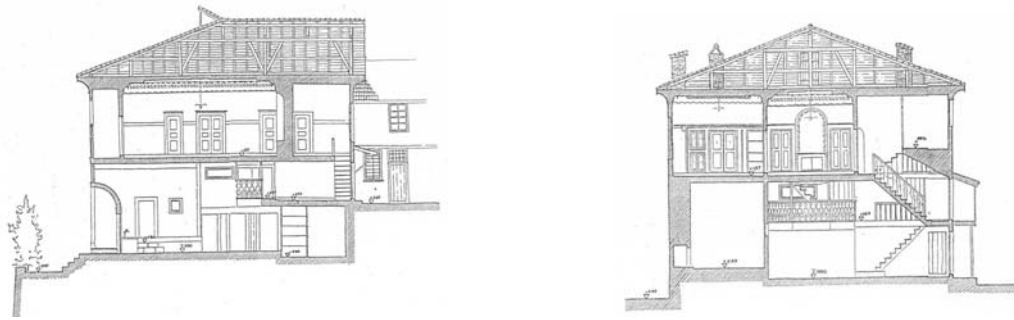
Ev Çavuşoğlu Hacı Arif Ağa (D. 1888 – Ö. 1965) tarafından 90 – 95 yıl önce yaptırılmıştır. Yapının ahşap işçiliğini – birdesko – (ermeni asıllı) ustaya, taş işçiliği de bir Rum Ustaya aittir. Tahsin Çavuşoğlu evi türk evi tipolojisi içerisinde, Niksar ikliminin de biçimlendirdiği – orta sofalı – ev grubuna girer. Yapının girişi sofa bölümüne açılır. Üst kota ulaşılan merdiven bu bölümdedir. Yapının iç kısmında ahşap işçiliği göze çarpmaktadır. Yapının pencereleri demir işçiliği ile balkon kısmı ise ahşap süslemeleriyle korunmaktadır. Yapı iki katlı olup ilk katın bahçe kotunda asma kat bulunmaktadır. Ahşap strüktür ile bağdadi sıvalar yapıyı oluşturan bileşenlerdir. Şekil 3-24,Şekil 3-25,Şekil 3-26,Şekil 3-27.

Şekil 3-24 Tahsin Çavuşoğlu Evi Dış Cephe Fotoğrafları

Şekil 3-25 Tahsin Çavuşoğlu Evi Kat Planları

Şekil 3-26 Tahsin Çavuşoğlu Evi Kesitleri

Şekil 3-27 TahsinÇavuşoğlu Evi Görünüşleri

3.3.2 Dağdenoğulları Konağı

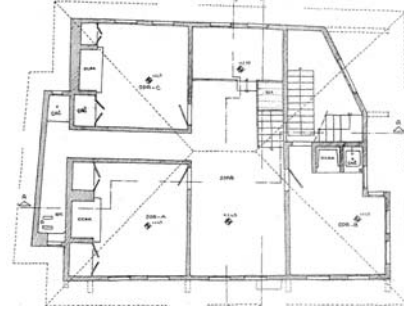
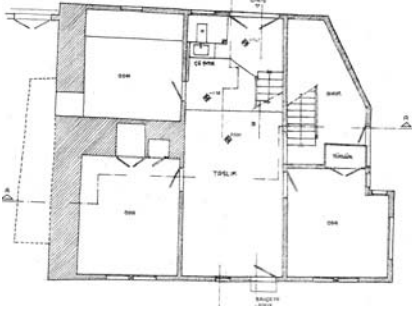
Dağdenoğlu konağı,Melik Gazi Kabristanlığına çıkan yol üzerinde softoğlu konağı ile bitisiktir. Yapı mülk sahibi tarafından yakın tarihte restore edilmiştir. Yapı orta sofalı ev tipolojisindedir. Yapının sokak girişi ve bahçe girişi sofaya açılır. Yapıda pencereler ahşap kafesler veya demir işçiliğiyle korunmuştur. Yapının strüktürü ahşaptır, ara duvarlar ise bağdadi tekniği ile yapılmıştır. Şekil 3-29,Şekil 3-30,Şekil 3-31,Şekil 3-32.

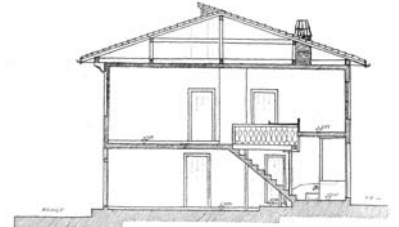
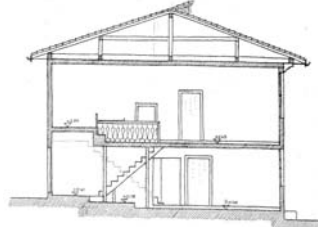
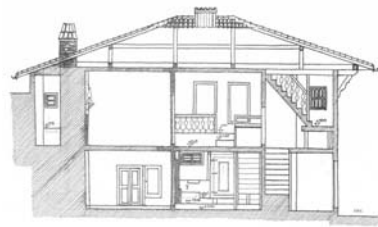
Şekil 3-28 Dağdenoğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları

Şekil 3-29 Dağdenoğulları Konağı Pencere Detayları

Şekil 3-30 Dağdenoğulları Konağı Planlar

Şekil 3-31 Dağdenoğulları Konağı Kesitler

Şekil 3-32 Dağdenoğulları Konağı Görünüşler

3.3.3 Niksar’da Bulunan Diğer Tarihi Evler

Niksar’da yukarıda belirtilen evler dışında, tarihi değere sahip evler; Taş Bina ,Çoroğlu Konağı ,Mukayitoğlu Konağı ,Ali Özdemir Evi ,Softoğlu Konağıdır.

4. TOKAT NİKSAR GELENEKSEL MİMARİDE RENK ARAŞTIRMASI

Tokat Niksar geleneksel mimari tanımlaması, dini mimari ve sivil mimari olarak iki ana başlıkta tanımlanmıştır. Dini mimari örneklerinde camiiler, türbe ve kümbetler incelenmiştir. Sivil mimari örneklerinde ise konaklar ve evler incelenmiştir. İncelenen eserlerde, tarihi değerler ve kullanılan renklerin özgünlüğü dikkate alınmıştır.

4.1 DİNİ MİMARİ ÖRNEKLERİ

Dini mimari örnekleri; camiiler, türbeler ve kümbetler olarak ayrılmıştır. Seçilen mimari eserlere ait bilgiler, renk kullanımı fotoğrafları ve mimaride kullanılan renk örnekleri bulunmaktadır.

4.1.1 Camiiler

Niksar yöresinde bulunan camilerin çoğunlu ahşap, ahşap avlulu, ahşap çatılı, kiremit çatılı ve ahşap minarelidir. Diğer camiler ise kesme taş ve moloz taştan yapılmıştır. Camilerin çoğu restore edilmiş ve eski mimari özelliklerini kısmen yitirmiştir.

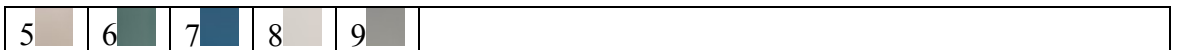
Dini mimari, camii örneklerinde; Niksar Ulu Camii, Çilhane Camii, Çöreğibüyük Camii, Hoca Sultan Camii örnekleri incelenmiştir.

4.1.1.1 Niksar Ulu Camii

Ulu Camii 12. yy.da Danişmentliler döneminde (H. 540 – M.1145) inşa ettirilmiştir. Yapı yakın zamanda geçirdiği restorasyonda bezemelerinde renk kayması olmasına rağmen orjinallliğini korumuştur. Şekil 4-1,Şekil 4-2,Şekil 4-3,Şekil 4-4,Şekil 4-5,Şekil 4-6,Şekil 4-7,Şekil 4-8,Şekil 4-9,Şekil 4-10'de Niksar Ulu Camine ait dış cephe ve iç mekan fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

Şekil 4-1 Niksar Ulu Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

Şekil 4-2 Niksar Ulu Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

10	11	12	13	14	15	
----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-3 Niksar Ulu Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

16	17	18	19	20	21	
----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-4 Niksar Ulu Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

22	23	
----	----	--

Şekil 4-5 Niksar Ulu Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

24	25	26	
----	----	----	--

Şekil 4-6 Niksar Ulu Camii Kilim Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

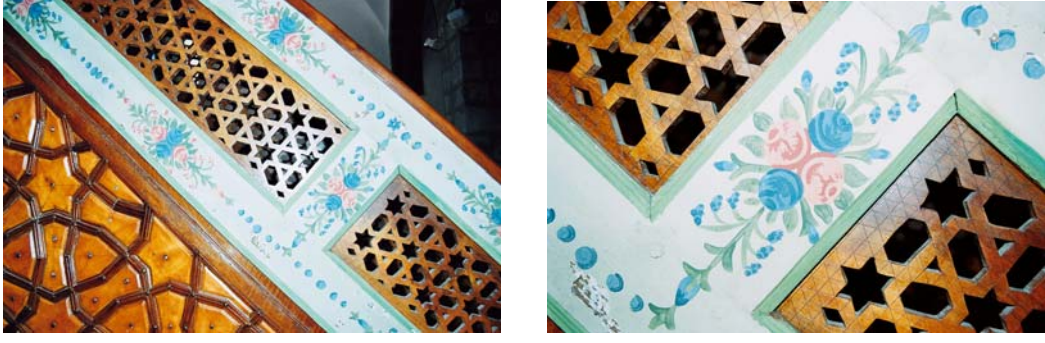
27	28	
----	----	--

Şekil 4-7 Niksar Ulu Camii Mihrap Duvarı Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

29	30	31	32	33	34	35	
----	----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-8 Niksar Ulu Camii Kubbe Bezemeleri Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

36	37	38	39	40	41	42	
----	----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-9 Niksar Ulu Camii Mimber Bezemeleri Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

43	44	45	46	
----	----	----	----	--

Şekil 4-10 Niksar Ulu Camii Müezzın Yeri Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4.1.1.2 Çilhane Camii

Şehir merkezinde Çepnibey Mahallesiinde Buğday pazarı civarında ahşap mimari özellik taşıyan bir yapıdır. Şekil 4-11,Şekil 4-12,Şekil 4-13’de Çilhane camiine ait dış cephe ve iç mekan fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

1	2	
---	---	--

Şekil 4-11 Çilhane Camii Dış Cephe Fotoğrafı ve Renk Örnekleri

3	4	5	6	7	
---	---	---	---	---	--

Şekil 4-12 Çilhane Camii İç Mekan, Duvar Bezemesi Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

8	9	10	11	
---	---	----	----	--

Şekil 4-13 Çilhane Camii İç Mekan Fotoğrafı ve Renk Örnekleri

4.1.1.3 Çöreğibüyük Camii

Çöreğibüyük Caminden bugüne sadece portali ayakta. Mevcut kitabesi bulunmayan yapının portalının 13. yy.da yapıldığı tahmin edilmektedir. Şekil 4-14,Şekil 4-15’de Çöreği Büyük camiine ait portal fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

1	2	
---	---	--

Şekil 4-14 Çöreğibüyük Camii Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

3	4	5	6	
---	---	---	---	--

Şekil 4-15 Çöreğibüyük Camii Portal Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4.1.1.4 Hoca Sultan Camii

Şehir Merkezinde, Zeytindibi mevkiindedir. 1939 ve 1942 depremlerinde hasar gören ahşap kiremit çatılı ve ahşap minareli camii 1969 yılında halk tarafından betonarme olarak inşa edilmiştir. Caminin sol tarafında caminin banisi Hoca Sultan'ın kabri bulunmaktadır. Şekil 4-16,Şekil 4-17'de Hoca Sultan Camiine ait iç mekan, dış cephe fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

1	2	3	
---	---	---	--

Şekil 4-16 Hoca Sultan Camii İç Mekan Fotoğrafı ve Renk Örnekleri

4	5	
---	---	--

Şekil 4-17 Hoca Sultan Camii Dış Cephe Fotoğrafı ve Renk Örnekleri

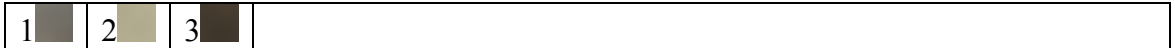
4.1.2 Türbe ve Kümbetler

Niksar’da bulunan türbe ve kümbetler kubbeli ve tonozludur. Türbe ve kümbetler kesme taş ve moloz taştan yalınmıştır. Türbe ve kümbetler kare mekanlı kubbeli veya eyvanlı tonoz örtülüdür.

Dini mimari, Türbe ve Kümbet örneklerinde; Melik Gazi Türbesi, Kırkızlar Türbesi, Kulak Türbesi, Akyapı Türbesi, Hacı Çıkrık Türbesi, Sunguriye Türbesi, Cin Camii, örnekleri incelenmiştir.

4.1.2.1 Melik Ahmet Danişment Gazi Türbesi

Halk arasında Melik Gazi olarak bilinen bir Danişmentli eseridir. Melik Gazi’ye ait hiçbir kitabe bulunmamaktadır. Şekil 4-18,Şekil 4-19’de Melik Ahmet Danişment Gazi Türbesine ait plan, dış cephe fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

Şekil 4-18 Melik A. D. Gazi Türbesi Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4	5	
---	---	--

Şekil 4-19 Melik A. D.Gazi Türbesi Plan, Dış Cephe Fotoğrafı ve Renk Örnekleri

4.1.2.2 Kırkkızlar Kümbeti

Kırkkızlar kümbeti yapım tarihi bilinmemekle birlikte üslup özellikleri itibariyle XII. Yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmektedir. Yapıttan bugüne ne bir mezar taşı ne de bir yazıt bulunmaktadır. Şekil 4-20,Şekil 4-21’de Kırkkızlar Türbesi dış cephe fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

1	2	3	
---	---	---	--

Şekil 4-20 Kırkkızlar Kümbeti Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4	5	6	7	8	
---	---	---	---	---	--

Şekil 4-21 Kırkkızlar Kümbeti Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4.1.2.3 Kulak Türbesi

Melikgazi kabristanlığında bulunan türbe halk arasında Kulak Tekkesi olarak bilinir. Kesme taştan sekizgen bir yapıya sahip olan kümbet, kubbe ile örtülüdür. Kufi yazılı mezar taşından başka önemli süslemesi yoktur. Yapı altı pencere ile aydınlanır ve güneyi bir mihrapla süslenmektedir. Kapısının üstünde giriş ile kemer arasında kaybolmuş olan mermer bir yontunun bulunduğu söylenir. İçerde mezar taşları Küfi harflerle yazılı olan iki tarihsiz kabir bulunmaktadır. Kümbetin XII. Yüzyılın ortalarında inşa edildiği Danişmentli devri için karakteristik olan moloz-taş kullanımına ve diğer özelliklerine bağlı olarak tahmin edilmektedir. Şekil 4-22,Şekil 4-23,Şekil 4-24’de Kulak türbesine ait plan, dış cephe fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

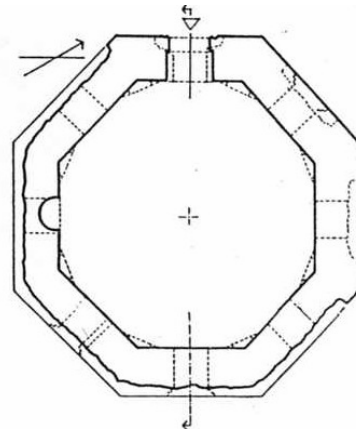
1	2	3
---	---	---

Şekil 4-22 Kulak Türbesi Dış Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4	5	6	7
---	---	---	---

Şekil 4-23 Kulak Türbesi Dış Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

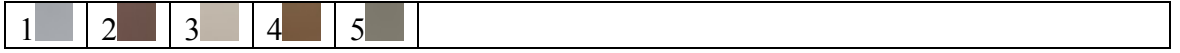

8

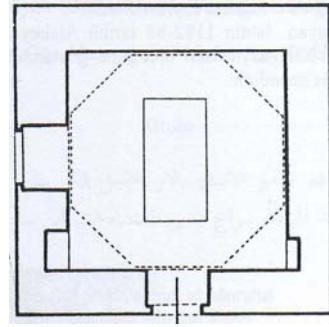
Şekil 4-24 Kulak Türbesi Plan, Dış Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4.1.2.4 Akyapı Türbesi

Melik Gazi kabristanlığında bulunan yapının inşa tarihi ve yaptıranı bilinmemektedir. Mimari özellikleri dikkate alındığında XIII. Yüzyıl eseri olduğu düşünülmektedir. Kare planlı yapı tromplarla desteklenen tek kubbe ile kapatılmıştır. Girişi doğu cephesinde olup kesme taştan yapılan kümbetin tek dikdörtgen penceresi bulunmaktadır. Şekil 4-25, Şekil 4-26'de Akyapı türbesine ait, plan dış cephe fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

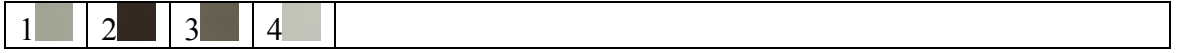
Şekil 4-25 Akyapı Türbesi Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

Şekil 4-26 Akyapı Türbesi Plan, Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4.1.2.5 Sunguriye Türbesi

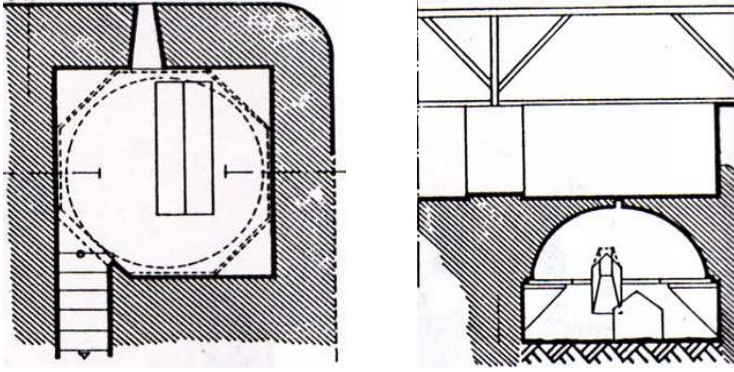
Cami-i Kebir Mahallesi'nde, Ulu Camii yakınlarında bulunan türbe Hacı Mehmet Morkoyuncu'ya ait evin avlusunda bulunmaktadır. Yaptıranı ve inşa tarihi belli olmayan türbede, kitabelsiz üç kabir bulunur. Sanduka kısmının altında kubbeli mahzende bir tabut içinde kemikleri dağılmış mumya kalıntısı bulunmaktadır. Şekil 4-27, Şekil 4-28, Şekil 4-29'de Sunguriye Türbesine ait plan, kesit, dış cephe, iç mekan fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

Şekil 4-27 Sunguriye Türbesi Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

Şekil 4-28 Sunguriye Türbesi İç Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

Şekil 4-29 Sunguriye Türbesi Plan ve kesit

4.2 SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİ

Sivil mimari örnekleri konaklar olarak belirlenmiştir. Seçilen mimari eserlere ait bilgiler, renk kullanımı fotoğrafları ve mimaride kullanılan renk örnekleri bulunmaktadır.

4.2.1 Evler

Niksar evleri Anadolu Türk Evinin gelişim süreci içerisinde klasikleşen ve son evresini oluşturan ahşap iskeletli kerpiç dolgulu, üst kotlar ve genellikle zemin katlarının taştan yapıldığı “hımış “ adı verilen bir teknikle yapılmıştır. Çoğunluğunun, orta ve yan sofalı olan bu evler zemin, orta ve üst olarak inşa edilmiştir.

Sivil mimari konak örneklerinde; Taş Bina, Mukayitoğlu Konağı, Softoğlu Konağı, Dağdenoğlu Konağı , Çoroğlu Konağı, Tasin Çavuşoğlu Evi, Ali Özdemir Evi yer alır.

4.2.1.1 Taş Bina

Taş Bina Niksar'daki önemli konaklarından. Yapı kağır bir yapıdır. Yapının girişi sofaya açılır. Bu mekandan üst kata ve asma kata sahip olan mahsen katına iner. Yapının üst katı ise orta sofalıdır. Yapıda ahşap işçiliği ve zengin renk kullanımı göze çarpar. Giriş katında mütevazı ahşap işçiliği olan yapı mahsen ve asma kat ve üst katta yüksek seviyededir. Şekil 4-30,Şekil 4-31,Şekil 4-32,Şekil 4-33,Şekil 4-34,Şekil 4-35'de Taş Binaya ait dış cephe , iç mekan fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Şekil 4-30 Taş Bina Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

6	7	8	9
---	---	---	---

Şekil 4-31 Taş Bina İç Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

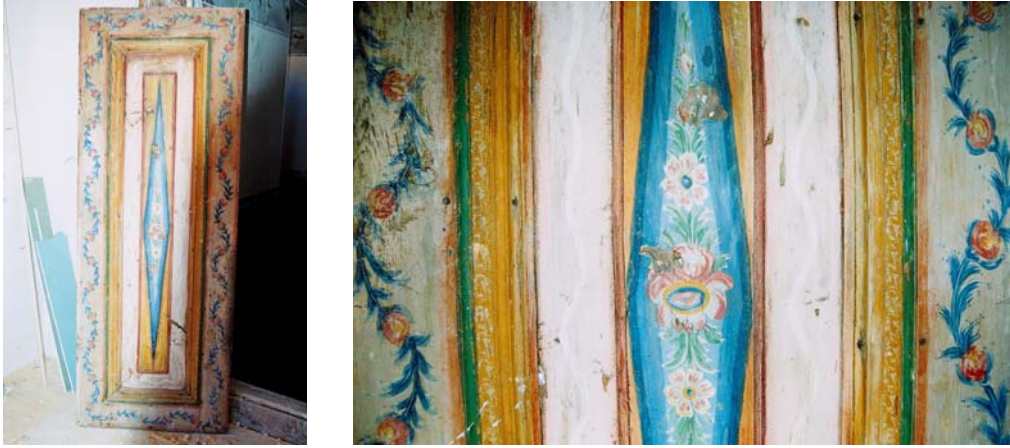
10	11	12	13	14	15	16	17	
----	----	----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-32 Taş Bina İç Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

18	19	20	
----	----	----	--

Şekil 4-33 Taş Bina İç Mekan Fotoğrafı ve Renk Örnekleri

21	22	23	24	25	26	
----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-34 Taş Bina İç Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

27	28	29	30	31	32	33	34	35	
----	----	----	----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-35 Taş Bina İç Mekan Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4.2.1.2 Mukayitoğlu Konağı

Mukayitoğlu konağı İki katlı olup ilk katı mahsendir. İkinci katı ise orta sofalı plan tipine sahiptir orta soadan dış balkona çıkılmaktadır. Yapı yakın tarihte restore edilmiştir. Bugün konağın işlevi kafeteryadır. Yapının dekorasyonunda Niksar'a ait eşya ve tekstil ürünlerinden oluşturulmuştur. Bu özelliği sayesinde bir nevi müze görevi görmektedir. Yapı yığma bir yapıdır. Yapının dışında taş süslemeler, iç mekan ve balkonda ahşap işçiliği göze çarpmaktadır. Şekil 4-36,Şekil 4-37,Şekil 4-38,Şekil 4-39,Şekil 4-40,Şekil 4-41,Şekil 4-42,Şekil 4-43,Şekil 4-44,Şekil 4-45,Şekil 4-46'de Mukayitoğlu Konağına ait dış cephe, eşya, kumaş fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

1	2	
---	---	--

Şekil 4-36 Mukayitoğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

3	4	
---	---	--

Şekil 4-37 Mukayitoğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

5	6	7	
---	---	---	--

Şekil 4-38 Mukayitoğlu Konağı Eşya Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

8	9	10
---	---	----

Şekil 4-39 Mukayitoğlu Konağı Eşya Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

11	12	13	14
----	----	----	----

Şekil 4-40 Mukayitoğlu Konağı Eşya Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Şekil 4-41 Mukayitoğlu Konağı Eşya, Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

25	26	27	28	29	30	31	32	
----	----	----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-42 Mukayitoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

33	34	35	36	37	38	
----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-43 Mukayitoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

39	40	
----	----	--

Şekil 4-44 Mukayitoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

41	42	43	44	
----	----	----	----	--

Şekil 4-45 Mukayitoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

45	46	47	48	49	50	
----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-46 Mukayitoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4.2.1.3 Softuoğlu Konağı

Softoğlu konağı Melik Gazi Kabristanlığına çıkarken Dağden konağı yanındadır. Yapı kısa süre önce belediye tarafından restore edilmiştir. Yapının içinde ahşap işçiliği göze çarpmaktadır. Yapının dekorasyonu tamamen yöresel eşyalarla donatılmıştır. Yapı şu an konuk evi olarak kullanılmaktadır. Yapının strüktürü ahşap duvarlar ise bağdadi tekniği ile yapılmıştır. Dış çephede demir işçiliğinin güzelliği farkedilmektedir. Yapı aslına sadık kalınmasına rağmen modern öğeleri bünyesinde barındırmaktadır. Yapı İki katlı

olup İlk katında asma kat ikinci katında ise sofa mevcuttur. Şekil 4-47,Şekil 4-48,Şekil 4-49,Şekil 4-50,Şekil 4-51,Şekil 4-52,Şekil 4-53’de Softoğlu Konağına ait dış cephe, eşya, kumaş fotoğrafları ve renk örnekleri, Şekil 4-54,Şekil 4-55,Şekil 4-56’de Softoğlu Konağına ait planlar,kesitler ve görüşler yer alır.

1

2

Şekil 4-47 Softoğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

Şekil 4-48 Softoğlu Konağı Eşya Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-49 Softoğlu Konağı Eşya Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

23	24	25	26	27	28	29	
----	----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-50 Softoğlu Konağı Eşya Fotoğrafı ve Renk Örnekleri

30	31	32	33	34	35	36	37	
----	----	----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-51 Softoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

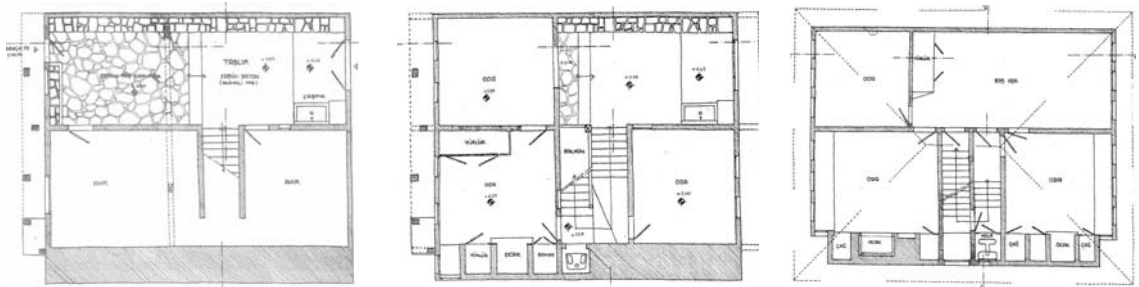
38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	--

Şekil 4-52 Softoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

49	50	
----	----	--

Şekil 4-53 Softoğlu Konağı Kumaş Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

Şekil 4-54 Softoğlu Konağı Planlar

Şekil 4-55 Softoğlu Konağı Kesitler

Şekil 4-56 Softoğlu Konağı Görünüşler

4.2.1.4 Dağdenoğulları Konağı

Dağdenoğlu konağı, Melik Gazi Kabristanlığına çıkan yol üzerinde softoğlu konağı ile bitisiktir. Yapı mülk sahibi tarafından yakın tarihte restore edilmiştir. Yapı orta sofalı ev tipolojisindedir. Yapının sokak girişi ve bahçe girişi sofaya açılır. Yapıda pencereler ahşap kafesler ve demir işçiliğiyle korunmuştur. Yapının strüktürü ahşaptır. Ara duvarlar, bağdadi tekniği ile yapılmıştır. Şekil 4-57’de Dağdenoğlu Konağına ait dış cephe fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

1	2	
---	---	--

Şekil 4-57 Dağdenoğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekler

4.2.1.5 Çoroğlu Konağı

Çoroğlu konağı iki katlı ahşap bir yapıdır. Yapının ilk katının ön tarafı iş yeri, arka tarafı bahçe işlevindedir. Yapının iki girişi vardır. Yandan girişi direk ikinci kata çıkmakta önden girişi ise bahçe katına geçip ordan merdivenlerle üst kata ulaşmaktadır. Yapı yakın zamana kadar restoran hizmeti verirken şu an için işlevsizdir. Yapı yan tarafında demir işçiliği, ön tarafı var iç mekanı ahşap işçiliğiyle ön plana çıkmaktadır. Şekil 4-58’de Çoroğlu Konağına ait dış cephe fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

1	2	
---	---	--

Şekil 4-58 Çoroğlu Konağı Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4.2.1.6 Tahsin Çavuşoğlu Evi

Tahsin Çavuşoğlu evi türk evi tipolojisi içerisinde, Niksar ikliminin de biçimlendirdiği orta sofalı ev grubuna girer. Yapının girişi sofa bölümüne açılır. Üst kota ulaşılan merdiven bu bölümdedir. Yapının iç kısmında ahşap işçiliği göze çarpmaktadır. Yapının pencereleri demir işçiliği ile balkon kısmı ise ahşap süslemeleriyle korunmaktadır. Şekil 4-59'de Tahsin Çavuşoğlu Evine ait dış cephe fotoğrafları ve renk örnekleri yer alır.

1	2	3	
---	---	---	--

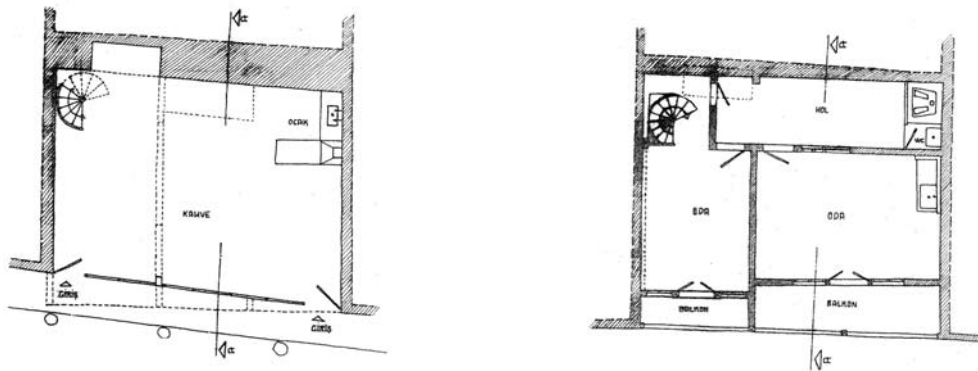
Şekil 4-59 Tahsin Çavuşoğlu Evi Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

4.2.1.7 Ali Özdemir Evi

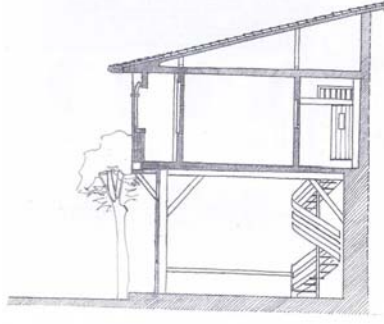
Ali Özdemir evi Arasta çarşısında olup bugün ilk katı dükkan ikinci katı kahvehane işlevi görür. Yapıda düşey sirkülasyonu sağlayan bir döner merdiven mevcuttur. Yapının ilk katındaki taşıyıcı ahşap strüktürler görülmektedir. Üst katında ahşap strüktür yanında ahşap kaplamalar mevcuttur. Yapının balkon kısmında işlemeli ahşap kemerler, demirle işlenmiş korkuluk bulunmaktadır. Yapının iç mekanlarında geçmişe ait hiç bir iz bulunmamaktadır. Şekil 4-60'de Ali Özdemir Evine ait dış cephe fotoğrafları ve renk örnekleri, Şekil 4-61,Şekil 4-62'de Ali Özdemir evine ait planlar, kesit ve görünüş yer alır.

Şekil 4-60 Ali Özdemir Evi Dış Cephe Fotoğrafları ve Renk Örnekleri

Şekil 4-61 Ali Özdemir Evi Planlar

Şekil 4-62 Ali Özdemir Evi Kesit ve Görünüş

5. SONUÇLAR

Yüzeylerin rolü mimarlık ve tasarımda her dönem önemli bir değer taşımıştır. Çeşitli dönemlerde ve yerlerde birbirinden farklı renkler önem kazanmış ve hatta bu renkler o bölge mimarisinin dominant etkeni olmuştur.

Renk mimari ile hangi yıllarda bütünleşirse bütünleşsin, aynı cinsten farklı farklı renkte gereçler arasında birinin seçimi, diğer renklerle bu rengin uyuşmasını sağlayacak diğer seçimlerin yapılması mimarın görev ve sorumlulukları arasındadır.

Bugün bir şehrin tümünde kullanılan renklerin karakter birliğinin sağlanması amacıyla bazı şehirlerde yapı, yapı gerekleri ve eşyalarda kullanılmış olan renkleri saptamak sureti ile yapılan çalışmalar sonunda ortaya çıkan renk paleti, yeni yapılacak yapıların ve eski binaların restorasyonunda olumlu bir katkı sağlar.

Ülkemizde yok olan eski değerli binalarımızın restorasyonunda gerek bina dış rengi, gerekse iç mekan ve iç mekan gereçlerdeki renkler ne yazık ki orijinal renklerinden çok değişik olmaktadır ve restorasyonlar tam amacına ulaşmamaktadır.

İstenilen atmosferi yaratmada, kavramları vurgulamada, kimlik oluşturmada kullanılan renk, kültürel mirasın bir parçası olma amacıyla günümüzde restorasyon çalışmalarında da kullanılmaktadır. Restore edilmesi aşamasında binaları oluşturan malzemelerin(ahşap, taş, kilim, duvar) orijinal renklerinde kullanmak önemlidir. Bu sebeple araştırmanın amacı; uygarlıklara ev sahipliği yapmış, kültürel mirası bünyesinde korumuş olan Tokat Niksar yöresinin geleneksel kültürde renk araştırması yapmaktır.

Araştırmanın başında geleneksel kültürün tanımı yapılmıştır. Tanım sonucunda Dini ve Sivil mimari olarak iki başlık altında toplanmıştır. Dini mimari; camiler, türbeler ve kümbetler olarak belirlenmiştir.

Dini ve Sivil mimari araştırması ilk olarak yörenin gezilmesiyle başlanmıştır. Daha sonrasında ulaşılan kaynaklar doğrultusunda yedi konak, beş camii, altı kümbet ve geleneksel konutların bulunduğu mahaldeki konutlar olarak belirlenmiştir. Daha sonrasında belirlenen yapıların araştırılmasına başlanmıştır. Yapılar yazılı kaynaklar dışında, yapılar gezilmiştir. Yapıların araştırılmasında iç mekan, dış cephe, yapı elemanları, eşyalar fotoğraflanmış, numuneler toplanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda Sivil mimari ve Dini mimaride iç mekan ve dış cephe renk örnekleri çıkartılmıştır. Çıkartılan renk örnekleri, eklenerek Tablo 5-1,Tablo 5-2,Tablo 5-3 'de verilmiştir. Tablo 5-1,Tablo 5-2,Tablo 5-3'de renk örnekleri RGB renk modeli kullanılarak renk tanımı yapılmıştır. R,G,B, değerleri Microsoft Photo Editor, kullanılmıştır. Yapılan renk tanımları Tablo 5-4,Tablo 5-5,Tablo 5-6,Tablo 5-7,Tablo 5-8,Tablo 5-9,Tablo 5-10'de verilmiştir.

Yapılmış olan bu çalışma Tokat Niksar yöresine ait renk örnekleri ve renk tanımları içermekte olup. Tokat Niksar yöresinde yapılacak olan çalışmalara referans olma niteliği taşımaktadır.

Tablo 5-1 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri

Geleneksel Mimari Örnekleri			Dış Cephe		İç Mekan					
					Duvar		Eşya		Kumaş	
D İ N İ M A R İ	C A M İ L E R	Niksar Ulu Camii	1	2	27	28	36	37	24	25
			3	4	29	30	38	39	26	
			5	6	31	32	40	41		
			7	8	33	34	42	43		
			9	10	35		44	45		
			11	12			46			
			13	14						
			15	16						
			17	18						
			19	20						
			21	22						
			23							
		Çilhane Camii	1	2	3	4			10	11
					5	6				
					7	8				
					9					
		Çöreğibüyük Camii	1	2						
			3	4						
			5	6						
		Hoca Sultan Camii	4	5	1	2				
					3					
	T Ü R B E v e K Ü M B E T	Melik Gazi Türbesi	1	2						
			3	4						
			5							
		Kırkkızlar Türbesi	1	2						
			3	4						
			5	6						
			7	8						
		Kulak Türbesi	1	2						
			3	4						
			5	6						
			7	8						
		Akyapı Türbesi	1	2						
			3	4						

Tablo 5-2 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri

Geleneksel Mimari Örnekleri			Dış Cephe		İç Mekan					
					Duvar		Eşya		Kumaş	
Dini M İ M A R İ	Türbe ve Küm.	Akyapı Türbesi	5	6						
			7							
		Sunguriye Türbesi	1	2						
			3	4						
			5	6						
			7	8						
			9							
S İ V İ L M İ M A R İ	K O N A K L A R	Taş Bina	1	2	6	7	21	22		
			3	4	8	9	23	24		
			5		10	11	25	26		
					12	13	27	28		
					14	15	29	30		
					16	17	31	32		
					18	19	33	34		
					20		35			
		Mukayitoğlu Konağı	1	2			5	6	15	16
			3	4			7	8	17	18
							9	10	25	26
							11	12	27	28
							13	14	29	30
							19	20	31	32
							21	22	33	34
							23	24	35	36
									37	38
									39	40
									41	42
									43	44
									45	46
									47	48
									49	50
		Softoğlu Konağı	1	2			3	4		
							5	6		
							7	8		

Tablo 5-3 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri

Geleneksel Mimari Örnekleri			Dış Cephe		İç Mekan									
					Duvar		Eşya		Kumaş					
S İ V İ L M İ M A R İ	K O N A K L A R	Softoğlu Konağı					9		10		30		31	
							11		12		32		33	
							13		14		34		35	
							15		16		36		37	
							17		18		38		39	
							19		20		40		41	
							21		22		42		43	
							23		24		44		45	
							25		26		46		47	
							27		28		48		49	
							29				50			
		Dağdenoğulları Konağı	1		2									
		Çoroğlu Konağı	1		2									
		Tahsin Çavuşoğlu Konağı	1		2									
			3											
		Ali Özdemir Evi	1		2									

Tablo 5-4 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı

Geleneksel Mimari Örnekleri			Ref. No.	RGB Renk Modeli		
				Red	Green	Blue
D İ N İ M İ M A R İ	C A M İ L E R	Niksar Ulu Camii	1	200	174	157
			2	167	113	85
			3	14	30	45
			4	114	125	121
			5	202	188	179
			6	88	115	110
			7	51	92	122
			8	214	209	203
			9	148	147	142
			10	223	181	131
			11	96	132	148
			12	41	17	13

Tablo 5-5 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı

Geleneksel Mimari Örnekleri			Ref. No.	RGB Renk Modeli		
				Red	Green	Blue
D İ N İ M İ M A R İ	C A M İ L E R	Niksar Ulu Camii	13	93	98	91
			14	25	26	20
			15	200	190	191
			16	183	174	157
			17	134	134	126
			18	152	120	95
			19	56	28	14
			20	79	81	70
			21	110	73	54
			22	198	196	184
			23	187	162	131
			24	162	11	30
			25	75	142	151
			26	46	79	68
			27	156	170	170
			28	187	169	157
			29	132	166	191
			30	45	109	153
			31	211	187	139
			32	199	160	91
			33	92	100	89
			34	162	31	21
			35	84	93	48
			36	206	125	8
			37	189	207	207
			38	136	192	167
			39	51	160	193
			40	213	162	161
			41	229	211	207
			42	44	146	171
			43	25	76	35
			44	156	17	24
			45	185	184	154
			46	74	5	11
		Çilhane Camii	1	201	198	179
			2	72	17	22
			3	236	240	225
			4	71	6	2
			5	13	23	84
			6	141	72	57
			7	134	146	158

Tablo 5-6 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı

Geleneksel Mimari Örnekleri			Ref. No.	RGB Renk Modeli		
				Red	Green	Blue
D İ N İ M İ M A R İ	C A M İ L E R	Çilhane Camii	8	181	206	177
			9	135	164	134
			10	133	11	8
			11	167	121	79
		Çöreğibüyük Camii	1	139	157	167
			2	148	103	80
			3	227	229	215
			4	88	32	31
			5	172	100	52
			6	202	198	171
		Hoca Sultan Camii	1	123	51	39
			2	162	180	156
			3	189	184	155
			4	233	226	182
			5	161	195	196
	T ü r b e v e K ü m b e t	Melik Gazi Türbesi	1	116	112	103
			2	176	171	142
			3	66	58	45
			4	172	150	129
			5	163	169	165
		Kırkızlar Türbesi	1	165	121	92
			2	199	193	157
			3	84	169	174
			4	76	8	7
			5	209	176	95
			6	229	231	210
			7	187	165	115
			8	203	206	175
		Kulak Türbesi	1	207	187	152
			2	196	185	157
			3	198	169	135
			4	99	78	61
			5	151	146	150
			6	134	124	123
			7	110	102	99
			8	142	125	109
		Akyapı Türbesi	1	163	166	171
			2	108	83	76
			3	192	182	170
			4	121	91	65
			5	124	120	108

Tablo 5-7 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı

Geleneksel Mimari Örnekleri			Ref. No.	RGB Renk Modeli		
				Red	Green	Blue
D İ N İ M.	T ü r b e v e K.	Akyapı Türbesi	6	201	203	202
			7	76	72	60
		Sunguriye Türbesi	1	161	165	150
			2	49	38	32
			3	102	96	80
			4	194	196	185
			5	126	114	90
			6	90	90	82
			7	134	109	79
			8	80	52	41
			9	67	69	68
S İ V İ L M İ M A R İ	K O N A K L A R	Taş Bina	1	240	246	236
			2	121	47	36
			3	128	40	20
			4	126	136	127
			5	170	154	120
			6	161	28	47
			7	208	129	135
			8	176	200	187
			9	103	57	133
			10	214	217	210
			11	55	87	40
			12	14	72	112
			13	98	143	164
			14	84	20	11
			15	58	47	41
			16	203	132	42
			17	202	159	44
			18	191	110	93
			19	227	190	148
			20	236	235	233
			21	3	75	38
			22	185	118	3
			23	223	220	227
			24	9	41	64
			25	13	105	128
			26	148	151	134
			27	2	25	67
			28	51	138	166
			29	138	177	194
			30	14	136	113

Tablo 5-8 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı

Geleneksel Mimari Örnekleri			Ref. No.	RGB Renk Modeli		
				Red	Green	Blue
S İ V İ L M İ M A R İ	K O N A K L A R	Taş Bina	31	176	105	101
			32	79	3	3
			33	117	168	163
			34	83	95	33
			35	176	135	103
		Mukayitoğlu Konağı	1	243	239	236
			2	144	133	115
			3	179	159	132
			4	142	111	83
			5	51	60	69
			6	112	98	72
			7	120	91	57
			8	165	145	78
			9	115	74	56
			10	135	124	102
			11	164	24	33
			12	231	233	232
			13	200	199	151
			14	205	182	104
			15	69	139	147
			16	162	22	25
			17	154	103	122
			18	191	114	89
			19	132	136	139
			20	200	98	32
			21	182	50	38
			22	162	153	62
			23	26	96	106
			24	223	202	175
			25	148	47	39
			26	144	186	200
			27	20	21	23
			28	1	141	164
			29	87	16	24
			30	3	81	41
			31	82	152	100
			32	167	1	25
			33	4	90	105
			34	194	85	29
			35	47	28	21
			36	147	146	118

Tablo 5-9 Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Örnekleri Tanımı

Geleneksel Mimari Örnekleri			Ref. No.	RGB Renk Modeli		
				Red	Green	Blue
S İ V İ L M İ M A R İ	K O N A K L A R	Mukayitoğlu Konağı	37	174	78	116
			38	47	155	139
			39	60	68	81
			40	203	138	136
			41	174	146	145
			42	65	77	57
			43	108	151	183
			44	83	114	142
			45	99	48	65
			46	31	28	35
			47	115	106	77
			48	94	57	37
			49	124	118	84
			50	40	43	52
		Softoğlu Konağı	1	236	232	223
			2	81	53	49
			3	202	182	93
			4	129	137	98
			5	176	181	184
			6	124	76	65
			7	190	207	153
			8	72	43	27
			9	188	102	69
			10	215	198	142
			11	79	71	60
			12	183	198	195
			13	71	87	38
			14	98	40	16
			15	167	131	35
			16	133	41	16
			17	218	198	145
			18	78	47	27
			19	200	144	85
			20	192	134	37
			21	150	144	122
			22	164	101	48
			23	54	93	98
			24	143	40	35
			25	69	36	27
			26	87	72	49
			27	170	167	88

6. KAYNAKLAR

Akar, H, Güneş, M N, (2002) “ Niksar’da Vakıflar ve Tarihi Eserler”

Niksar Kaymakamlığı – Niksar Belediyesi

Aktürk, D, (1999) “ Kentsel Mekanlarda Doku Renk İlişkisi” Görükle- Görkent Konut Yerleşmesi Kentsel Tasarım Uygulaması Çerçevesinde Düzenlenen Renk Tasarımı Semineri, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Aydın, M S, (2001) “ Niksar Arkeolojik Sit Alanı İçerisinde Sokak Silüetleri Rölemler” Niksar Belediyesi

Çubuk, M (1999) “ Kentsel Ölçekte Renk Tasarımı Üzerine” Görükle- Görkent Konut Yerleşmesi Kentsel Tasarım Uygulaması Çerçevesinde Düzenlenen Renk Tasarımı Semineri, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Demir, N, Demirci, M F, (2006) “ Tarih ve Kültür Kenti Niksar” Niksar Belediyesi

Kuruç Ada, A, (2006) “ Mimarlıkta Renk : Anlama – Okuma – Yorumlama” Doktora Tezi, M.S.G.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı

Niksar Belediyesi Arşivi “ Niksar Tarihi, Niksar Fotoğrafları”

Özaydın, G, (1999) “ Kentte Renk Kullanımı İçim Tasarım İlkeleri” Görükle- Görkent Konut Yerleşmesi Kentsel Tasarım Uygulaması Çerçevesinde Düzenlenen Renk Tasarımı Semineri, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Özdemir, T, (2005) “ Renk Kavramı ve Konut İç Mekanında Tasarım Etkileri” Sanatta Yeterlilik Tezi, M.G.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Bölümü

Saygılı, K (2003) “ 2000’li Yılların Başında Niksar” Niksar Belediyesi

Ural, S E, (2002) “ Rengin Peşindeki Mimarlık” Artdecor Dergisi Sayı 04

Ünver, R, (1981) “Geçmişten Günümüze Renk Dizgeleri” Yapı Fiziği Kürsüsü Yayınları – İDMMA Basımevi – Yıldız

www.epson.com.tr - Renk Kullanımı-

